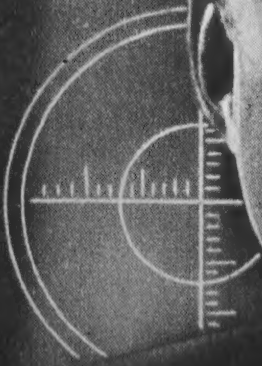
30 KASIM 1963

FİYATI : 1 LİRA

AKİS

HAFTALIK ... ŞI

KENNEDY'nin ÖLÜM

İskenderin Kördüğümü

AKİS

Sayı: 492 Cilt: XXVIII Yıl: 10 HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Sahibi
Metin Toker
Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu

İç Haberler Kısmı : Metin Toker, Atillâ Bartınlıoğlu, Güneri Cıvaoğlu, Egemen Bostancı ve Erdoğan Kıral (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) - **Dış Haberler Kısmı**: Halûk Ülman — **Magazin Kısmı** : Jale Candan, Tüli Sezgin, Binin Anter, Hüseyin Korkmazgil — **Tiyatro**: Naciye Fevzi, Lûtfi Ay — **Kitap** : İlhami Soysal — **Sinema** : T. Kakınç — **Musiki** : Daniyal Eriç — **Spor** : Vildan Âşir Savaşır.

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
Sungar Taylaner

Klişe
Doğan Klişe Öz Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı işleri
Rüzgârlı Sokak No. 15/2
Tel: 11 89 92

İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları
Santimi 20 lira
2 renkli arka kapak: 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaa
Basıldığı yer
Devintes Ticaret ve Sanayi Koll. Şti. Matbaası
Basıldığı tarih
29.11.1963
Fiatı 1 Lira

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Bu haftanın sonunda bir çok büyük İstanbul gazetesini gören AKİS okuyucuları mutlaka, bir takım yazıları okuduklarında "Yahu, ben bu yazıyı bir yerde okumuştum" diye düşünmekten kendilerini alamamışlardır. Gerçekten de, çok hafta olduğu gibi bu hafta da AKİS hadiselere ışık tutmuş ve bilhassa Koalisyonun İstikbali konusundaki görüşleriyle dikkati çekmiştir. Bu mecmuanın, bir C.H.P. - A.P. Koalisyonunun kesin şekilde düşünülemeyeceği yolundaki teşhisi süratle doğrulanıp umumi efkârın malı olmuş ve herkes böyle bir ihtimalin imkânsızlığını anlamıştır. Diğer taraftan "Rakkam Konuşalım" başlıklı yazımız da bir ilham kaynağı olmuş ve Mecliste partilerin kuvveti göz önüne getirildiğinde bir takım kombinezonların gerçekleşme şansına malik bulunup bulunmadıkları daha iyi anlaşılmıştır.

Geçen haftaki AKİS, bu hüviyetiyle Başkentin siyasî çevrelerinde en önemli hadiseyi teşkil etmiş ve bir seçim sonrasının şaşkınlığı içinde bulunanların gözleri, Cuma günü AKİS'i okuduklarında açılmıştır. Meclis koridorlarında herkesin ağzında AKİS'in lâfı dolaşmış ve isteyen kızsın, isteyen benimsesin, herkes bu yazılara dikkat ve önemle eğilmiştir. Bu, AKİS'in on yıllık yayın hayatının bir parlak başarısıdır ve hiç kimsenin AKİS ile aşık atamayacağını bir defa daha göstermiştir.

Bu hafta, mecmuanın ağırlık merkezi iki önemli olay üzerine taksim edilmiştir. İçte Koalisyonun Kaderi, dışta ise Başkan Kennedy'nin mânasız ve inanılmaz, feci ölümü mecmuanın iç ve dış servislerini her şeyden çok meşgul etmiştir. Başkentin siyasî kulislerinin havası, YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızda bulacağınız "Koalisyon", "A.P." ve "C.H.P." başlıklı yazılarda mevcuttur. Onların yanındaki çerçeveli yazılarda ise hadiseler karşısında AKİS'in görüşleri ifade olunmaktadır.

Bu hafta ilgiyle okunacak bir başka yazı, Başyazarımız Metin Toker'in İstanbulda, M.T.T.B. nin daveti üzerine verdiği "Türkiyenin gerçekleri ve demokratik rejim" konulu konferansın özetidir. Okuyucularımız o sayfalarda yeni ve canlı bir özetleme usulü bulacaklar ve ümit ederiz ki beğeneceklerdir.

Saygılarımızla

AKİS

içindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

İsyan — Haftanın başlarında Pazartesi günü Mamak 1 numaralı Sıkı Yönetim Mahkemesinde 20-21 Mayıs olaylarına katılan sanıkların duruşmasına devam edildi. Mahkemede, Yargıtayca bozulmuş olan 51 sanık hakkındaki kararlardan 37 si üzerinde ısrar edilmiş, diğer 14 sanık hakkındaki kararlar ise tasvip edilmiştir.

Haklarında bozma kararı alınan sanıklar şunlardır : Kemal Ülkütanak, Ümmet Sarı, Erol Ege, Nezihi Fırat, Zihni Çetiner, Atilla Altugan, Tuncay Yener, Alâattin Açan, Fethi Işıklıtepe, Halim Menteş, Mustafa Ok, Feridun Üzbay, Emin Arat, Galip Gültekin.

Duruşmadan sonra Emekli Hava Albayı Halim Menteş ve Emekli Kurmay Yarbay Mustafa Ok tahliye edilmişlerdir.

Fuar — İzmirin geleceği ve Türkiyenin ekonomik durumunu son derece yakından ilgilendiren bir olay gerek mahallî seçimler ve gerekse Başkan Kennedy'nin öldürülmesi sebepleriyle basına intikal etmedi. Fakat İzmir ticari çevrelerinde bir bomba tesiri yaptı. Olay kısa bir süre önce Ticaret Bakanlığınca alınan bir karar ve Fuar kotasının 3 milyon dolar olarak tesbiti ile ilgilidir.

Bakanlığın böyle bir karar almasında Türkiye Odalar Birliğinin geniş çapta tesiri olmuştur. Bir süre önce 12. kotanın hazırlanması ile ilgili olarak yapılan bir toplantıda, Fuar kotasının istismar edilmekte olduğu gerekçesiyle bu kotanın tamamen kaldırılması ileri sürülmüş, fakat sonra, İzmir temsilcilerinin direnmesi karşısında - Temsilciler, "Fuar kotasının kaldırılması demek, İzmir Fuarının sıfıra müncer olması demektir" tezini ileri sürmüşlerdir - Ticaret Bakanlığı kotayı tamamen kaldırmamakla beraber limit rakkam olarak 3 milyon doları kabûl etmişti.

Oysa her geçen yıl biraz daha inkişaf ederek dünya fuarları âyarında, hattâ bir çoklarından da üstün bir seviyeye gelen İzmir Enternasyonal Fuarına geçen yıl 20 milyon dolar tahsis edilmiş bulunuyordu.

Karar İzmir ticaret çevrelerinde büyük bir hayret ve endişe uyandırdı. İzmirli milletvekili ve senatörler bu sa-

İzmir Enternasyonal Fuarı

Tırpan geliyor

kat tutumun düzeltilmesi yolunda temaslara başladılar.

Şimdi İzmirde, bakanlığın, bu teşebbüsler karşısında göstereceği reaksiyon merakla beklenmekte ve ilk tutum muhafaza edildiği takdirde İzmir Fuarının beynelmilel hüviyetini kaybederek bir yerli mallar sergisi yahut eğlence panayırı haline geleceği ileri sürülmektedir.

Basın — Kennedy'nin öldürüldüğü gece en çok çalışanlar hiç şüphesiz Amerikan Haberler Merkezi - USIS - mensupları oldular. Merkezin ışıkları sabahın ilk saatlerine kadar yanık kaldı. Telefonlar birbiri ardına çalıyor ve gazeteciler suikaste dair daha etraflı haberler almak için çırpınıyorlardı.

Bu arada İstanbul Amerikan Haberler Merkezinden İstanbullu basın mensuplarına verilen bir haber kısa bir süre için de olsa dudaklara küçük birer tebessüm kondurdu. Haberde : Kennedy'nin öldürülmesinden sonra onun yerine geçen Johnson da ölürse yerine Temsilciler Meclisi Başkanı John W. Mc Cormack geçecek deniliyor ve ilişik olarak Cormack'ın bir fotoğrafı sunuluyordu.

Seçimler — Kesin sonuçlar henüz alınamamış olduğu için haftalardır özlemini çektiği makam koltuğuna bir türlü oturamıyan İstanbulun yeni Belediye Başkanı Nuri Erogan hemen her gün il seçim kuruluna uğramakta ve "Seçim mazbatasını ne zaman alacağını" sormaktadır.

Heyecanlı ve hevesli Eroğan haftanın başlarında Pazartesi günü, Necdet Uğurun Belediyeyi temsil ettiği bir temel atma törenine çıkageldi. Yeni ve eski Belediye başkanlarının, Yerebatan Sarayı yanında yapılmakta olan Basın Dispanserinin temel atma töreninde karşılaşmaları hayli eğlenceli oldu. Törene beraberinde partili arkadaşları olduğu halde gelen Eroğana ilk "Hoşgeldin"i Necdet Uğur dedi. Yeni Belediye Başkanı da son derece saygılı bir tavırla teşekkür etti. Bundan sonra iki başkan kısa bir süre sohbet ettiler. Bir ara söz seçimlerden açılınca Uğur, Eroğana :

"— Gelin artık Nuri bey!..." diye sitemde bulundu. Günlerdir seçim kurulunun bulunduğu binanın eşiğini ve telefonlarını aşındıran Eroğan bu sözlerden son derece memnun kalmıştı. Derin bir iç geçirerek :

"— Ah beyfendi, ben de istiyorum ama... Seçim kurulu başkanlığı hâlâ mazbatamı hazırlamadı" dedi ve sonra acele acele orada bulunanların ellerini sıkarak tören yerinden ayrıldı.

Dünyadan Akisler

Doğu—Batı — Amerikan Başkanı Kennedy'nin geçen hafta sonunda bir suikaste kurban gitmesi, Doğu ile Batı arasındaki münasebetlerin geleceği konusunda, bütün dünyada ciddi endişeler uyandırdı. Gerçekten, oldukça uzun süren bir birbirlerini deneme devresinden sonra Kennedy ve Krutçef arasında gözle görülür bir alışkanlık başlamıştı ve her iki devlet adamı da, dünya barışını korkulu geçitlere sokmadan, karşılıklı çıkarlarını korumasını çok iyi başarıyorlardı. Şimdi Beyaz Saraya Johnson'un gelmesiyle, Amerikanın yeni lideri ile Krutçef arasında yeni bir deneşme devresi başlayacaktır.

Diğer yandan, Kennedy'nin ölümü Batı devletlerine de, hiç değilse bu tehlikeli deneşme devresi atlayıncaya kadar, aralarındaki anlaşmazlıkları bir tarafa bırakıp Sovyetler Birliği karşısında tam bir cephe birliği kurmak gereğini getirmiştir. Nitekim İngiliz Başkanı Sir Douglas-Home, bu haftanın ortasında yaptığı bir konuşmada, Batılı devletlerin şu sırada her zamankinden çok birleşmeye ihtiyacı olduğunu söylemektedir. Fakat bu birleşmenin anahtarı da, gene eskisi gibi De Gaulle'ün elinde bulunuyor. De Gaulle'ün Batı birliği konusundaki görüşlerini bugünden yarına kolayca değiştirmesi elbette beklenemez. Fakat belki Kennedy'nin ölümü üzerine, uzun bir süredir Fransa ile A.B.D. arasında kapanmış görünen görüşme kapıları yeniden açılabilir. Eğer bu görüşmeler olumlu bir sonuca ulaşırsa, Kennedy'nin ruhunun bundan yalnız mutluluk duyacağına şüphe edilmemelidir.

AKİS

Yıl : 10 30 Kasım 1963 Sayı : 492 Cilt : XXVIII

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Antraktan sonra

Başkan Kennedy'nin şok tesiri yapan inanılmaz ölümüyle bir ara dışa kayan gözler, şu satırların yazıldığı sırada yeniden iç politikaya dönmüş bulunuyordu. "Kabinede kalmayacağım" diye tutturan Ekrem Alicanın birden bire, Başbakan Yardımcısı da değil, Başbakan Vekili oluvermesiyle başlayan komiklikler zinciri gene milletin 1 numaralı alâka mihrakını teşkil etmiştir ve memleketin idare tarzı hemen her yerde başlıca konuşma konusudur.

Ancak, kim ne derse desin, seçimlerden sonra bazı siyaset adamlarının - bunlara "devlet adamı" demeye artık pek dil varmıyor - kapıldıkları panik kendileri için pek fena bir not olmuş ve seçimlerde elde ettikleri neticeden daha fazla zarar vermiştir. Henüz kesin neticeleri dahi öğrenmeden, sadece ihtimal esasına dayanan kararlar açıklamak, tavırlar benimsemek ve istikbale muzaf spekülasyonlara girişmek ciddi bir iş olmaktan uzaktır. Millet bunu farketmiştir ve buna mın koymuştur. Hayli uzun süredir İsmet Paşanın "rahle-i tedris"inde oturan bu efendiler hiç olmazsa ondan ders almalıydılar. Şimdiye kadar İsmet Paşanın, ihtimal esasına dayanan bir tek fikir açıklamadığı, eğer bir şey düşünmesi gerekiyorsa onu kafasında, kendi kendisine düşündüğü herkesin bildiği bir olaydır. Bütün devlet adamlarının da yaptığı bundan başka bir şey değildir.

Tabii, çayı görmeden paçaları sıvayanlar, tıpkı ateşi başına vurmuş A.P. organları gibi, kafalarını gerçeğin sağlam kayasına vurunca ayılmışlar ve ondan sonra kurtuluş çaresini tevilde aramaya başlamışlardır. Seçimlerden önce Ertuğrul Akçanın A.P. adına ilan ettiği şu olmuştur: A.P. oyların yüzde 80'ini alacaktır! Seçimlerden sonra, daha ilk gün A.P. organları "kesin netice"yi açıklamışlardır: A.P. oyların yüzde 64'ünü aldı. Aradan biraz daha geçince rakkam ortadan kalkmış ve türk milletinin "kahir ekseriyet"iyle A.P. yi desteklediği manşetlere geçirilmiştir. Bir süre sonra, "kahir" kelimesi kalkmış ve yüzde 50'nin üstünde bir oy nisbetinden bahsedilir olmuştur. Şimdi, İçişleri Bakanlığı neticeyi ilân etmiş bulunuyor: A.P. yüzde 45,87 nisbetinde oy toplamıştır! Bu, bir fena netice değildir. Ama palavraya "yüzde 80"den başlanıldığı için yüzde 45,87 nisbetindeki oy bütün tılsımını, cazibesini kaybetmiş, âdeta hüsran doğurmuştur.

Gürültüye bakıp da yanlış adım atanların başında, her zaman olduğu gibi Ekrem Alican gelmektedir. Alican, bir defa olaylara hatalı teşhis koymak suretiyle kendisini de, partisini de çıkmaza sürüklemiştir ve bundan çıkışının meşhur "Muhtıra Fiyaskosu"ndan çıkışı kadar kolay olmayacağı şüphesizdir. Zira, söylenen bunca lâf tan ve gerine gerine ortaya atılan bunca asılsız iddiadan sonra, hiç bir şey olmamışçasına gelip de koltuğa oturmak kolay yapılır marifet değildir.

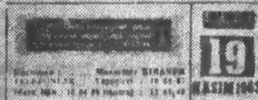
Koalisyon

Dervişler ne demişler?

Haftanın başında, AP nin 1 numaralı adamı sayılan Saadettin Bilgiç, YTP nin Koalisyondan ayrılıp ayrılmıyacağı hakkında fikri sorulduğunda Bilgiç :

"— Vallahi bunlar, Koalisyondan çekilecek gücü kendilerinde bulamazlar" diye cevap verdi.

Bilgiç bir başka yönden yoklandıysa da, bir türlü ağzından baklayı çıkarmaya yanaşmadı. Yani, AP nin 1

İDARE

19 KASIM 1963

ZAFER

GÜNLÜK MÜSTAKİL SİYASİ GAZETE

Büyük Türk Traktörü
Derhal Teslim
Motor Ticaret Ltd. Şti.

Büyük başarı : PAZAR GÜNÜ YAPILAN, KOALİSYONA MENSUP PARTİLERİN TAM HEZİMETİYLE NETİCELENEN MAHALLİ SEÇİMLERDE

ADALET PARTISI OYLARIN YUZDE 64ünü ALDI

Hasan Dinçer, sonuç yüzde elli

Zafer palavra sıkıyor

Aç tavuk arpa ambarında

HINC

Metin TOKER

Sanırım ki, kudret sahiplerini ortadan kaldırarak bir takım gayelerin gerçekleşmesini sağlamak, sağlamaya çalışmak oturmamış, karışık, iptidai toplumların lüksüdür. Kennedy'nin Dallasta akıtılan temiz, "mavi kan"ı bunun aksini ispat etmiş bulunuyor. Her memleketin, insanları cana kıyacak derecede tahrik eden, ateşlendiren, aklını başından alan dâvaları, meseleleri oluyor ve bir adam bir gün, belki de hareketinin ağırlığını, hiçliğini, boşluğunu dahi düşünmeden bir tetiği fütursuzca çekiveriyor. Sezardan Kennedy'ye fark, hançerin tüfeğe farkıdır. Yoksa, elin sahibinin zihniyetinin, dünyadaki bunca değişikliğe rağmen değişmediği son bir defa daha, pek acıklı şekilde ortaya konulmuş bulunuyor. Yeni kurbanın Kennedy çapında bir "Alışılmamış Lider" olması hadisedeki talihsizliği arttırmaktadır. Zira dünya, bu çeşit liderlere alıştığı zaman medeniyet tarihinde mutlaka bir merhale daha alacaktır.

En ileri toplumun, amerikan toplumunun bunca mekanizasyonuna rağmen insanların şahsiyetinin geniş ve kuvvetli etkisini muhafaza ettiği bir gerçektir. Amerikanın bütün müesseseleri yerleşmiştir, devlet mekanizması kendi kendisine işleyecek mükemmeliyettedir, her sahada devamlılık sağlanmıştır ve bir boşluk bahis konusu değildir. Nitekim Amerika Cumhurbaşkanlığı makamının, eski Başkanın ölümüyle yeni Başkanın yemin töreni arasında bir saat dahi boş kalmamış olması bunun delilidir. Lyndon Johnson uçakta and içmek suretiyle her şeyden çok işlerin hiç bir sekteye maruz kalmayacağını amerikan milletine ve dünyaya göstermek istemiştir. Ama Lyndon Johnson'un Amerikasının John Kennedy'nin Amerikasıyla tıpıtıpına eş olacağını sanmak nasıl mümkün olabilir? Nitekim Truman'ın Amerikası da Roosevelt'in Amerikasından farklı olmuştur ve bir dünya lideri sıfatıyle birincinin şahsiyeti bütün meselelerin bir belirli nisbette başka istikamet almasına yol açmıştır. Şimdi, aynı oyun bir defa daha tekrarlanacak ve dünya, Kennedy'nin şahsiyetinden sonra Johnson'un şahsiyetinin etkilerini kendi dâvalarında hissedecektir. Bu, tarihten bu yana gelen "kudret sahiplerini ortadan kaldırarak bir takım gayelerin gerçekleşmesini sağlamak" zihniyetinin bugün için ve Amerikada dahi hâlâ bir mâna ifade ettiğini ortaya koymaktadır.

Dünya Kennedy'de bir "yeni adam" bulmuştur. Başkanın gençliğinden özel hayatının ilgi çekici taraflarına, kendisinin ve eşinin göze hoş gelen insanlar olmasına ve etraflarına canlı, heyecanlı, inanmış bir muhit toplamalarına her şey, Kennedy'yi ve idaresini geniş kütlelere sempatik yapmıştır. Şahsiyeti olan herkes gibi Kennedy ve etrafındakiler, elbette çok kuvvetli sevgi hisleriyle beraber aynı nisbette, hattâ daha yaman hınçlar, kin ve nefretler doğurmuşlardır. Bir bina penceresinden insafsızca ateşlenen tüfek bunu belirtmektedir. Düşününüz, katilin içini ne çeşit bir his doldurmuştur ki hayatını kaybedeceğini aşağı yukarı muhakkak surette bildiği halde parmağını tetiğe dokundurmaktan kendisini alamamıştır. Her halde Kennedy bir "Silik Başkan" olarak tarihe geçmeyecektir ve hem Amerika, hem dünya kendisini uzun süre hatırlayacak, onun tesiri hissedilecektir. Hal ve tavırlarıyla, en çetin meseleler karşısındaki kararlı tutumuyla, hürriyetlerin tatbiki konusundaki anlayışıyla ve nihayet sarıldığı dâvaları savunma tarzıyla Başkan Kennedy amerikalılarda mutlaka bir hasret yaratacaktır ve onun yolunda gidenler çıkacaktır. İç politikada son olarak eline aldığı ırk meselesinde ise, zaferin bir gün Kennedy gibi düşünenlerde kalacağını söylemek için kâhin olmaya lüzum yoktur.

Böyle parlak bir şahsiyetten sonra Başkanlık koltuğuna oturan Johnson'un bir handikapla karşı karşıya bulunduğunu saklamak lüzumsuzdur. Ama, sırtına kudret hırkasını giyen adamın nasıl çıkacağını önceden kestirmek kabil değildir. Truman, Johnson'dan çok daha silik bir şahsiyet olarak o pırıl pırıl Franklin D. Roosevelt'ten boşalan yere geçmiştir. Başta herkes, hep ikinci plânda kalmış Başkan Muavininin Başkanlıkta bir şey yapamayacağını ve ilk seçimde de Cumhuriyetçi rakibine mağlup olacağını sanmıştır. Üstelik o tarihte Başkan Muavinleri, Nixon'dan bu yana aldıkları önemi de almamışlardı. Nitekim Truman, ancak Başkan olduktan sonra Amerikanın Atom Bombasının peşinde olduğunu öğrenmiş, bu sır ona o zaman açıklanmıştır. Buna mukabil, bilhassa 1947'den itibaren Truman Doktrini-Marshall Planı- NATO üçlüsü Roosevelt'in çelimsiz ve sakin görünüşlü Muavinini, Amerika Cumhurbaşkanlarının en önemlilerinden biri yapmıştır. Truman sadece böyle büyük politika konularında değil, Mac Arthur olayı sırasında olduğu gibi umumi efkâr karşısındaki çatışmalarda da bir çetin ceviz olduğunu ispat etmiştir. Lyndon Johnson'un, şu andaki bütün handikapına rağmen kısa zaman içinde yokuşu çıkıp düzlüğe gelmesi ziyadesiyle şaşırtıcı olmayacaktır.

Her halde, Başkanın şahsiyetinin damgasının dışında, dünya liderliği görevinde Amerikanın tutumunda bir büyük değişiklik beklememek lâzımdır. Amerikanın Demokrat ekibi bilhassa Rusyaya karşı politikasını aynı şekilde yürütecektir. Johnson, Kennedy'nin sahip olduğunu ispat ettiği "usturanın üzerinde yürüme" cesaret ve meharetini gösterebildiği, önemli kararları zamanında alıp tatbik edebildiği takdirde batı dünyası yeni liderinden şikâyetçi olmayacaktır. Kennedy, ruslarla nasıl konuşulması gerektiği hususunda herkese bir faydalı ders vermiş ve gözü tutan, ama budala da olmayan bir büyük devlet adamının sadece memleketine değil, bütün insanlığa engin fayda sağlayabileceğini göstermiştir. Kruçefle diyalogda "Kennedy tonu" nun muhafazası, Johnson için başarıların ilki olacak'●.

numaralı adamı Koalisyon konusunda "CHP ile koalisyon yapılamaz" veya "CHP ile AP bir koalisyona gider" demedi. Şurasından tuttu, burasından tuttu, yanından, yöresinden geçti ama, kesin olarak hiç bir şey söylememeyi tercih etti.

Bilgiçin bu tutumu yanlış değildir. AP gerçekten koalisyonun devamını ve zorlamalar sonucu baharda genel seçimlere gidilmesinin teminini arzu etmektedir. AP Genel Yönetim Kurulunda bu konu, geride bıraktığımız haftanın sonunda konuşuldu. Genel Başkan Gümüşpala, hafif rahatsız olmasına rağmen, toplantıya katıldı. AP bir noktada mütereddittí. Hattâ ve hattâ, korkuyordu. Koalisyonun bozulması sonucu hükümeti kurma görevi kendilerine verilirse, ne yapacaklardı? CHP ile beraber olma ümitleri - CHP tarafından reddedileceklerini kesin olarak biliyorlardı - yok sayılırdı. Hal böyle olunca, korku dağları bekliyordu. Bir tek nokta AP li yöneticilerin yüreğine su serpti : Bir Millî Koalisyondan bahsediliyordu. Acaba bu işlenir, tahakkuk ettirilirse, işin içinden sıyrılmak imkânı hasıl olabilir miydi?

Bu noktadan yürüyen yöneticiler, konuyu kendilerine göre tatlı buldular. CHP ve AP nin Millî Koalisyon etrafında birleşmesinin AP yönünden zararları çok az olacaktı. Üstelik teşkilâtta, "memleketi buhranda bırakmazdık" gerekçesi daha kolaylıkla terennüm edilebilecekti. Millî Koalisyon genel seçimlere gidecek ve tabiî, AP

Ekrem Alican — Fahrettin Kerim Gökay

Düşman kardeşler

Esat Kemal Aybar

Breh breh breh...

büyük çoğunlukla iktidara gelecekti!

Haftanın ortasında Turhan Bilgin, bu konuda pek iyimser ve ateşliydi. YTP li eski bir arkadaşı, kendisine :

"— Neden CHP ile koalisyon yapmıyorsunuz?" diye sorunca, Bilgin gülerek ellerini açtı ve :

"— Bizim görüşümüz belli. Baharda seçim istiyoruz" dedi.

Muhatabı cevap verdi :

"— Tamam canım, koalisyonu yapın ve seçime gidin işte.."

Bilgin itiraz etti :

"— Yooo.. Biz koalisyondan memnunuz. Gene aynı partiler kursun ve seçime gidilsin..."

Gerçekten AP şu sıralarda kötü kötü düşünmektedir. Seçimleri müteakip "mesuliyetten kaçınmıyoruz" âvâzelerinin yanında, şimdi, kendilerine verilecek hükümet kurma görevi, dudaklarını bükmelerine, başlarını acı acı kaşımalarına sebep olmuştur. Oyun çok taraflı oynanmaktadır.

Aceleci kalpler..

AP yöneticilerinin ümitleri, haftanın başında salı günü birden kursaklarında düğümlendi. YTP Grupu çekişirken, koalisyonun en küçük kanadı, beklenen, ama bu kadar çabuk beklenmiyen bir çıkış yaptı. CKMP Grupu daha evvelki toplantıda bu konuda kesin kararı Grup Yönetim Kuruluyla Genel İdare Kuruluna bırakmıştı. Esasen CKMP nin içinde, bu konuda şiddetli bir arzu vardı. Arzu, Koalisyonun bozulmasından ziyade, yara almış bulunan Koalisyonun restore edilmesiydi. Dinçer bunu gözönüne alarak verdiği demeçte :

"— Koalisyon devam edebilir" diyordu.

Ancak, koalisyon ortaklarının ayrılıp yeni şartlarla biraraya gelmeleri fikri daha hakimdi. Bu yüzden CKMP biraz beklemekte mahzur görmemişti. Bunun yanında CKMP nin 2 numaralı adamı Nureddin Ardıçoğlu, koalisyondan çekilmekte fazla bir fayda ümit etmiyordu. Zira CKMP nin, mahallî seçimlerden sonra durumu pek parlak görünmüyordu. Küçük parti, hükümette bulunmakta büyük faydalar ummaktaydı. Ancak, Grup içinde ve Genel İdare Kurulunda bu fikirde olmayanlar çoğunluktaydı. Seyfi Öztürk bunların başında geliyordu. Öztürk sıkı bir muhalefetin, CHP nin üzerine yürümenin en doğru yol olduğu ve AP nin kıyısında köşesinde kalmış oyların alınması için bu iki büyük partinin biraraya getirilmesi gerektiği tezini savunanlardandı.

CKMP kurulları salı günü 11.50 de toplanabildi. Ama 26 kişi olması gerekirken, ancak 19 kişi bulunabildi. Müzakereler kısa ve kesin oldu. Dinçer durumu açıkladı. CKMP nin bir "demokratik jest" yapması gerekiyordu. Mahallî seçimlerin sonucu, bu siyasî teşekkülü zorlamaktaydı. 1961 yılı seçimlerinde CKMP nin aldığı oy yüz-

desiyle bu seçimlerde alınan oy yüzdesi arasında büyük fark vardı. AP oyların büyük bir kısmını, CHP ise, az da olsa, bir kısmını kendisine çekmişti. Teveccüh, nazarı itibara alınmalıydı. Şayet kendilerine yeniden koalisyona katılma teklifi yapılırsa, düşünülür, şartlar uygun görülürse girilebilirdi. Bu şartların ne olduğu belliydi: Yeni bir kabine ve CKMP nin Hükümette bulunduğu müddetçe zayıflamamasını temin edecek çarelerin gözetilmesi.

CKMP yetkilileri bir müddet düşündüler. Konuşmalar aşağı yukarı aynı mealde cereyan etti. Esasen toplantıya katılanlar daha evvelden "demokratik jest" fikrine hazırlanmışlardı. Gelmiyenler de son zamanlarda CKMP nin işleriyle pek fazla uğraşmıyan kişilerdi. Sadrettin Tosbiye, bir gün sonra neden iştirak etmediği sorulduğunda, Tosbi :

"— Bizim bu derece yüksek politikayla iştigal etmemize imkân var mı efendim? Biz fakir bir iktisatçıyız" deyip güldü.

Tosbi bu işlere fazla karışmamak taraflısı olsa gerekti!

Kulağa Küpe

Asmalar Budayalım

Bizim kriptolardan biri, Kennedy'nin ölümünden sonra yazıyor :

"— Ne idi Kennedy? Siyah-beyaz dâvasında zencilerin insanlık haklarını savunan bir aydınlık düşünceli.. Barış içinde yarışmaktan zevk alan bir savaş düşmanı.. Ve insanlar arasındaki sefalet ve zenginlik uçurumunu yoketmeğe çalışan bir sosyal adalet hâvârisi.. Kennedy'yi öldüren ya bir delidir; ya da bu fikirlere karşı durmak isteyen bir yobaz fikirli.."

Breh, breh, breh! Ne teşhis, değil mi?

Ama katil, bu kriptonun asıl sevgilisi Fidel Castro'nun adamı çıkıvermez mi?

Öp babanın elini!

Tahtakılıç ile Evrene gelince, onlar, esasen son zamanlarda bu işlerle fazlaca meşgul olmuyorlardı. Müfide İlhanın meşguliyetleri fazla, Faruk Eremin dâvaları başından aşkın, Eyüp Hızalan - Erzurumdaki Atatürk Üniversitesi Rektörüdür - gelebilme imkânından mahrum, Kâmil Koçun ise otobüsleriyle başı dertte olduğundan, karar 19 kişi tarafından alındı. Onyedi kişi çekilmeye taraftardı, iki kişi çekimser kaldı. Adalet Bakanı Yörük ile Yusuf Ziya Yücebilgin çekimser kalmayı tercih etmişlerdi. Böylece saat 14.25 de CKMP, koalisyondan ayrılmaya karar vermiş oluyor ve YTP ye karşı bir öncelik kazanıyordu.

CKMP nin bu jestinde kasıt aranmamalıdır. Küçük parti, mahalli seçimlerden sonra aldığı oy miktarı dolayısıyla hüzne kapılmış, böyle bir davranışı uygun görmüştür.

YTP nin kaderi..

Koalisyonun kaderiyle ilgili toplantıların en ilginci, en eğlencelisi ve en fazla dedikodu yaratanı, YTP nin yaptığı Grup toplantıları oldu. Bugünlerde fazlaca işi olmayan YTP li po-

Meclis koridorlarında Y.T.P. kulisi

Dönme dolap

litikacılar, tam üç gün uzun uzun toplandılar. Mahalli seçimlerden sonra ayakta güçlükle durabilen Koalisyonun ikinci ortağı bu bahaneyle, üç gün içinde, bol bol içini döktü. Parti içindeki yaprak dökümüne hâlâ mâni olamıyan YTP yöneticileri yepyeni yönlerin bulucuları oldular!

YTP de birkaç fikir birden karşı karşıya geldi. Herşeyden evvel Koalisyondan çekilmek isteği galip ihtimal olarak belirdi. Koalisyonda, bazı şartlarla, kalma imkânı arayanlar ortaya çıktı. Ayrıca AP ve CKMP ile ayrı bir koalisyona gitme taraftarları belirdi. Üçüncü fikrin önderi Aydın Yalçındır. Yalçın bunu uzun zamandır savunmakta ve partisinin AP ile aynı paralelde hareket etmesini istemektedir. Fikrini bundan çok çok evvel Genel İdare Kurulunda açıklıyan Yalçın, böyle bir ortaklığın aşırı derecede taraflısıdır.

YTP içinde Alican, Koalisyonda kalma taraftarlarının umulmıyan tepkisiyle karşılaştı. Alican, bu karşı koymaya ilk gün o derece hayret etti ki, söyliyecek tek kelime bulamadı.

Aslına bakılırsa, bu tip bir karşı koyma bazı sebeplerin mahsulüdür. Bu konuda birbiriyle fazlaca beraber olmıyanlar türlü sebeplerle biraraya gelmişlerdir. Meselâ bir Adnan Aral ile Fahrettin Kerim Gökay hayatları boyunca aynı paralelde olmaları imkânsızken, bu noktada birleştiler. Her iki tarafın da görüşleri başkaydı. Koalisyonun bozulmaması konusunda taraflar ayrı ayrı hareket ediyorlardı. Ancak birleşilen nokta bir olunca, bu grup, âdeta beraber hareket ediyormuş gibi göründü.

Aral bir noktadan hareket ediyordu. Evvelâ Alicana çok daha evvel karşı olmuş ve bazı konularda Genel Başkanıyla oldukça sert tartışmalar yapmıştı. Konu bu meseleye intikal ettiğinde Aral, daha çok, kendi fikrinin müdafaasını yaptı. Aral evvelâ bir bildiri yayınladı ve bunu basına intikal ettirdi. Meclis Basın Bürosuna, bir gün evelinden Grupa vereceği önergeyi bildiri gibi verdi. Bu, teksir edildi. Ama YTP li yöneticiler, Aralın yapacaklarını duymuşlardı. Basılan önerge YTP Grupu tarafından toplattırıldı. Basının eline birkaç tane ancak geçebildi. Aral bütün bu oyunlardan uzak olduğundan, herşeyden habersiz, Grupa gitti. Kendisine yan yan bakanlara aldırmadı. Grupta, Alicanın Koalisyondan çekilme ile ilgili konuşmasından sonra içini döktü.

Aral, memleketin bu günlerde hükümetsiz bırakılmasını mahzurlu görüyordu. Konuşması sırasında şöyle dedi.:

"— Atatürkün Cumhuriyeti hükümetsiz bırakılamaz!"

Şivesinin değişikliği ve heyecanlı oluşu, Aralın sözlerinin tesirini azaltmadı. Aral heyecanla ve kelimelerin üzerine basa basa şöyle dedi :

"— Biz, YTP olarak, AP nin yaptığını yapabilir miyiz? Evvelâ buna karar verelim. Yâni, oy alabilmemiz için CHP Genel Başkanına bol küfür edip, İhtilâlin cezalandırdıklarının arkasından sahte gözyaşı dökebilir miyiz? Bunu yapamıyacağımıza, yapmamıza imkân olmadığına göre, AP bizi fersah fersah geçecektir. Üstelik, geçmiştir de... Demek ki biz, yeni bir siyasi teşekkül olarak ortaya çıkmalıyız.

Bunun yanında İnönü, AP'nin gelişmesini en fazla sağlayan kişidir. İnönüye ne kadar fazla yüklenirsen, bir takım kişiler üzerinde o kadar tesirli oluyorsun."

Aral, bundan sonra meseleyi açıkladı. Kendisi, Koalisyonun devamını istiyordu. Ama bu koalisyon özellikler arzetmeliydi. YTP nelerden şikâyetçidir? CHP ye bunlar kabul ettirilirdi. Oturulur konuşulurdu. CHP neden şikâyetçidir? YTP bunları düzeltirdi. Hükümetsiz bırakılacak Türkiyenin başına gelecekleri düşünmek, bu tarihi sorumluluğu hissetmek gerekirdi.

Hasan Dinçer
Tez davranan çorbayı içer

Nurettin Ardıçoğlu
Akıl için yol birdir

Sinirlerin gerilmesi..

Alican Aralı fazla sâkin dinliyemedi. Hele, takririn bir yerinde, "hırslı ve geçimsiz politikacılar" lâfı üzerinde pek fazla durdu. Arala bir ara sordu :

"— Kim bu hırslı politikacılar?"

"— Bunu gayet iyi bilirsiniz efendim.."

"— Ya geçimsizler?"

"— Bunu daha iyi bilirsiniz, beyfendi...."

Aral sözünün burasında boynunu büküp, gülümseyerek Alicana baktı ve kafasını hafifçe salladı. Alican bozuldu ama fazla birşey söylemedi.

Bu sırada YTP Grupunda bir başka olay, Alicanın üzerine yıkıldı. Burhan Apaydın, Amerikan Cumhurbaşkanının öldürülmesi dolayısıyla hür dünyanın her memleketinin yas içinde olduğunu ve bugünlerde böyle bir toplantı yapılmaması gerektiğini ifade eden bir önerge verdi. Taraflar karşılaştılar. Az farkla Apaydın kaybetti. Ertesi gün toplanılmak üzere YTP Grupu dağıldı.

Ertesi günkü Grup biraz daha ilginç oldu. Alican Koalisyondan çekilmek gerektiğini rakamlara dayanarak anlattı. Mahalli seçimler sonucu alınan oyların durumundan dem vurdu. Raif Aybar aynı konuyu işledi. Sırrı Uzunhasanoğlu, YTP nin bittiğini, bu işte ısrarın beyhude olduğunu belirtti. Sabahattin Orhon, YTP nin, Koalisyon dışında kaldığı takdirde belki

kendini toplıyabileceği iddiasında bulundu.

Gerçek eğlence bundan sonra başladı. YTP Grupunda Genel Başkan Alicanın söylediklerinden kimse bir sonuca varamadığı gibi, Gökay ile Alicanın ağız kavgası herkesi katıla katıla güldürdü.

Apaydının önergesi reddedilince, Gökay birden yerinden kalktı. Dışarıya çıkacak ve bir dostunun - bu, işleri büyük titizlikle takip eden bir Bakandır - işi için telefon edecekti. Alican, Gökaya :

"— Dur bakalım, daha gelecekler var.." dedi.

Koalisyonda kalmanın amansız taraftarı Gökay sinirlendi. Genel Başkanına :

"— Bunu biraz evvel söyleseydiniz.." dedi.

Alican ve Gökay arasındaki ağız dalaşı yarı ciddi, yarı şaka devam etti. Gökay bundan sonra kendisini dışarı attı. Ertesi gün, Genel Başkanının üzerine yürüdüğüne dair çıkan haberleri de tekzipten geri kalmadı. Doğrusu Gökay, Alicanın üzerine yürüyecek vakit bulamamıştı.

Alican bundan sonra, kürsüden, bazı konularda izahat verdi. İşte bu, YTP. li milletvekillerini şaşırttı. Genel Başkan, Koalisyona tekrar iştirak için bazı şartlar ileri sürüyordu. Evvelâ, koalisyonu teşkil edecek partilerin aldığı oy yüzdesi % 51'in üzerinde olmalıydı. Bu, imkânsızdı. Zira ne CHP - CKMP beraberliği, ne de AP - CKMP beraberliği bunu sağlıyabiliyordu. Böyle bir çoğunluğu sadece AP - CHP beraberliği temin edebilirdi. O zaman da YTP'ye ihtiyaç kalmıyordu!

Bunun dışında Alican, YTP nin mahalli seçimlerde oy kaybetmediğini matematikman ifade etti!

Y.T.P. 1961 genel seçimlerine 53 ilde girmiş ve % 13 civarında oy almıştı. Mahalli seçimlere ise 35 ilde iştirak etmişti. Bunlar birbirleriyle kıyaslandığında, YTP nin fazla kaybı olmuyordu!

Bir genç milletvekili, bu karşılaştırmanın hesabı üzerinde durmadan Genel Başkana :

"— Bu düşüncedeyseniz, Koalisyondan ayrılma sebebi ortadan kalkıyor.." dedi.

Alican, koalisyon hakkındaki düşüncelerini bu vesileyle açıklayıverdi :

"— Ama, biz istedik ki, partizan idare olmasın. Her ortak, eşit haklara sahip olsun. Kabine içinde eşitlik sağlansın!"

Genç milletvekili, ayrılma taraftarı olduğundan, sadece gülümsedi.

Azizoğlu, Alicanı bir gün sonra destekledi. Gerçek sebebin ne olduğu, böylece, kendiliğinden ortaya çıkıyordu. Azizoğlu :

"— Koalisyon bundan altı ay evvel fiilen bitti. İki ortağın anlaşmasına imkân ve ihtimal yoktu.." diyordu.

Bakalım, görelim...

YTP Grupu, çarşamba günü saat 12.30'da, 7 çekimser ve 7 red oyuna karşı 41 oy ile Koalisyondan ayrılmaya karar verdi. Haber, zaten bekleniyordu. Sonrası daha kesif kulise sebebiyet verdi. Alican kesin olarak :

"— Hiç bir koalisyona katılmıyacağım" derken, YTP Grup Başkan Vekili Esat Kemal Aybar :

"— Bir Milli Koalisyona katılabiliriz. Hattâ CHP dışında da bir koalisyon düşünülebilir" demekten çekinmedi.

YTP de henüz tam mânasıyla bir beraberlik bulunmadığı belli oluyordu.

Olayların gelişmesinden en fazla telâşlanan Gökay oldu. Gökay muhtemel bir koalisyonda beliren koltuğun elden gitmemesi için Alicana şirin görünmeyi tercih etti. Kendisine meseleler hakkında sual sorulduğunda, Gökay:

"— Ben, memleketi şu anda hükûmetsiz bırakmaya taraftar değildim. Ama Grupun kararına uyacağız. Beni destekliyenlerle beraber istifa etmem bahis konusu değil.." dedi.

Bu sözlerden en fazla Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Zeytinoğlu müteessir olmuş olacak ki, Meclis kulislerinde dolaşmaktan vazgeçip, Köşke döndü.

Mecliste herkes, hükûmetsiz kalınmaması fikrinde müttefiktir. Ancak, hükûmet kimin tarafından kurulacaktır? Bunun üzerinde bir mutabakat yoktur.

Çarşamba günü öğleden sonra Bakanlar, Bütçe üzerinde çalışmak üzere, Başbakanlığın yolunu tuttular. İlk defa giden ve riyasete oturan, herzamanki gibi, Alican oldu. Bakanlar Alicanı tebessümle seyrettiler. İnönü gide gide buna alışıktılar!..

İHTİMALLER

Bir memlekette Demokrası olacak ve orada hiç Hükûmet Krizi olmayacak! Bunu keşfeden henüz çıkmış değildir. İngilterede bile bir "Christine Keeler Meselesi" nin ortalığı ne kadar karıştırdığı henüz unutulmamıştır. Ama Demokrasilerde Hükûmet Krizi oldu mu, en sonda mutlaka Demokrasinin usûl ve kaidelerine göre bir hal şekli de bulur.

Bugün, bizim Koalisyon mutlaka şöyle bir elden geçeceğine göre, ne olacak?.

Önce, ne olmayacak ona bakalım :

1 — Millî Koalisyon adı verilen bulamaç olmayacaktır. Zira C. H. P. böyle bir saçmalığa katılmayacaktır.

2 — C.H.P. — A.P. Koalisyonu olmayacaktır. Zira bunun hiç bir mânası yoktur.

O halde, ne olacaktır?

1 — A.P. nin etrafında bir İktidar kurulur. Kurulur mu? Kurulursa, kurulur.

2 — C.H.P. nin etrafında bir İktidar kurulur. Kurulur mu? Neden kurulmasın?

3 — Ne A.P. ve ne de C.H.P. bir ekseriyet sağlayabilir, o takdir de hemen yeni genel seçimlere gidilir. Bir tarafsızın başkanlığında, Anayasanın tarafsızlardan olmasını şart koştuğu Bakanlıkların o hususiyeti dikkate alınarak bir seçim Hükûmeti kurulur, Anayasanın imkân verdiği en kısa zaman içinde millet sandık başına çağırılır.

Bunlardan başka da, hiç bir şey olmaz!

C. H. P.

Eshab-ı kehf

CHP Genel Sekreteri Kemal Satır, kısa bir süre, kalın gri ceketinin düğmeleriyle oynadıktan sonra, sinirli bir şekilde gülümseyerek :

"— CHP teşkilâtı sâkin ve memnundur. Zira partimiz, 1961 seçimlerine nazaran az da olsa bir ilerleme kaydetmiş, vatandaşın itimadını kazanmıştır ve teşkilât da bunun farkındadır" dedi.

Olay, haftanın başlarında Pazartesi akşamı, CHP nin Karanfil Sokaktaki Genel Merkez binasında geçti. Satır,

Türkiyenin Gerçekleri

Millî Türk Talebe Birliğinin hazırladığı seri konferanslardan birincisini Başyazarımız Metin Toker bu hafta İstanbulda, Eminönü öğrenci lokalinde çok kalabalık bir dinleyici kütlesi önünde vermiştir. Büyük bir ilgiyle takip edilen konferanstan sonra Metin Toker kendisine sorulan bütün sualleri cevaplandırmış ve gençler tarafından hararetle alkışlanmıştır.

AKİS okuyucuları aşağıda, bu konferansın bir özetini bulacaklardır. Metin Toker dinleyicilerine "Türkiyenin gerçekleri ve demokratik rejim"i anlatmıştır.

★ Ben size Türkiyede bu Demokrasi fikri nereden, nasıl, niçin geldi, bunun felsefesi nedir, onun hikâyesini anlatacağım. Demokrasi bir hayalperest, safdil, tarihe geçme meraklısı, ayda yaşayan bir adamın manisi, bir ihtiyar kaprisi midir, yoksa gerçekten, yaptığını bilen, perspektifi olan bir büyük siyaset adamının tesbit ettiği kesin zaruretin mi neticesidir, o konudaki hükmü siz kendiniz, ben size bildiklerimi söylediğim zaman verirsiniz.

★ Komünizm, faşizm ve nazizm ile aşağı yukarı aynı zamanda, aynı zaman parçası içinde kurulan kemalizm, kendi tabiatında, o rejimlerden bir noktada esaslı şekilde ayrılmaktadır. O sistemler için tek parti diktatoryası, bir neticedir, bir hedeftir. Devletin bünyesi öyle kurulmuştur ve o tarihlerde Yeni Nizam adı altında bilinen usul budur. Buna mukabil kemalizmde tek parti diktoryası, bir neticedir, bir hedeftir. Devletin bünyesi öyle başka bir hedefe varmak için bir vasıtadır.

★ Nitekim Atatürk ve İsmet Paşa, önlerine ne zaman bir fırsat çıkmışsa rejimi, kendi öz ruhuna uydurmak tecrübesine girişmemezlik etmemişlerdir. 1945 tecrübesi bunların sonuncusu ve kesin olanıdır.

★ İkinci Dünya Harbini 1945'te Demokrasiler kazanmıştır. Hitler kazanmış olsaydı, elbette ki başka olacaktı. Muhtemelen bizim tek partili sistemimiz, kendisini şeklin dışında, ruh olarak da nazizm ve faşizm gibi rejimlere uyduracaktı. Zaten bütün dünya hükümetleri kendilerini o modele göre baştan tanzim edeceklerdi. Ama İkinci Dünya Harbini Demokrasiler kazanmıştır ve bu, İsmet Paşadan sonra ne olacağı sualini Türkiyenin ölüm-kalım meselesi haline getirivermiştir.

★ Türkiyede ilk kudret intikali Atatürkten İsmet Paşaya olmuştur. Bu, sarsıntısız geçmiştir. Halbuki çok kimse, her şeyin Atatürkün ölümüyle sona ereceğini ümit ediyordu: Hanedan, Cumhuriyete inanmamış kara aydınlar, fikirleri doğru çıkmadığı için komplekslerle dolu olan kindarlar, hınçlılar, mağlûp olmuş olup mağlûbiyeti hazmedeyenler..

★ Atatürk ve İnönünün müşterek hususiyeti: Hem savaş meydanlarından gelen muzaffer komutan, hem de partinin kurucusu ve fikri lideri olmak. İnönü, Ordunun ve Partinin müşterek ve münakaşasız şefi olarak Atatürkü devletin başında takip etti.

★ İsmet Paşa, bu hususiyete sahip olan şahsiyettir. Hitler kazanmış olsaydı, her yerde olduğu gibi Parti Ordunun üstünde bulunacaktı ve İsmet Paşaya Partiden çıkacak varis memlekete hakim olacaktı. Ama İkinci Dünya Harbinin neticesi, tek partilerin bu itibardan mahrum olmalarının tescilidir.

★ O halde, İsmet Paşadan sonra ne olacaktı? Muhtemelen İsmet Paşanın varisi Partiden gelecek bir sivil olacaktı. Bu adamın otoritesi, önce Parti içinde münakaşa konusu olacaktı. Ama oraya hakim olsa da, Türkiyede bir gerçek kuvvet olan Ordu, önünde sonunda mutlaka bu otoriteyi münakaşa edecekti.

★ Zira, niçin bu adam canım? Bir sebebi var mı? Bir partiye hakim olduğu için, memlekete hakim olacak! Neden? Ne hakla? Demek ki Parti, otoritenin asılı bulunacağı makbul ve muteber bir çengel sayılmayacaktır.

★ İkinci kuvvet: Ordu. Ordu hemen diyecek ki: Partiye hakim olan memlekete neden hakim olsun? Orduya hakim olan, memlekete hakim olsun. Asıl kuvvet biz değil miyiz? Asıl kuvvet biz olacağız, bir adam perdenin önünde çalım satacak! Yok öyle şey.."

★ Ama Türk Ordusu bir millî ordudur. Kadrosu geniştir ve ananesi vardır. Atatürk ve İnönü ve Mareşal Çakmak zafer çelengleriyle geldiklerinden dolayı otoriteleri tartışılmıştır. Ama, memlekete hakim olmak için Orduya hakim olma mücadelesi başladı mı, bir millî orduda önce bir general başa geçmeyi becermiş generali münakaşa eder, sonra sıra albaylara gelir, arkadan o canım ordu birbirleriyle vuruşan hiziplerden ibaret kalır. En yakın misalini Irakta gördük. Yarın Vietnamda bu olacaktır.

★ Sonra, bir ordu diktatoryasını toplum kabul edecek midir? 1945, bütün toplumlarda yepyeni fikir tomurcuklarının yeşerdiği yıldır.

★ Demek ki ne Parti, ne Ordu artık Türkiye için bir makbul otorite kaynağıdır. Otoriteyi hangi çengele

ve Demokratik rejim

asmalıyız ki çengel bu otoriteyi çeksin? İsmet Paşa: "Demokrasi" dedi. Demokrasi Türkiyede, bu temel felsefenin neticesidir.

★ 1950, Demokrasiyi bir sağlam otorite çengeli sayan zihniyetin ilk zaferini teşkil etti. Menderes, bırakınız memleketi, kendi partisinin dördüncü adamıdır. Ama Başbakan olunca, otoritesinin kaynağı tartışılmadı. Sadece "Sen oradan kalk, ben seçilip oturmalıyım, ben senden daha ehilim, memleketi daha iyi idare ederim" dendi. Tabii, demokratik mücadele bu! Ama Menderes bunu anlamadı.

★ Menderes: Bindiği dalı kesen adam! Otoritesinin kaynağını tek parti yapmak istedi. Başta Ordu, hiç kimse kabul etmedi. Seçimleri kazandığı için gelen Menderes: Memleketin başının üstünde yeri var. Ama seçim tarzını fiil ve hukuk olarak kaldıran, 15 kişilik bir sivil juntayla ve kuvvet gösterisi diye parayla tutulmuş kütleler veya fanatikler kullanacak bir Menderes üç saat içinde yerle bir oldu.

★ Partiden gelen adamı Ordu kabul etmedi de, Ordudan gelenleri Ordunun kendisi kabul etti mi? M.B.K.nın 38 adamı arasındaki ihtilâfı hatırlayınız, geri kalanlar arasındaki ihtilâfı hatırlayınız, Hava Kuvvetleri Komutanı uzaklaştırılmak istenilince uçurulan jetleri hatırlayınız, hakiki kuvvet kimde münakaşasını ve Ordu Birliği hikâyesini hatırlayınız. Ordu, otorite kaynağının Ordu değil, Demokrasi olması için birleşmiştir ve memleket bundan dolayı bir Irak olmamıştır.

★ Otoritenin kaynağı haksız olamaz. Tek haklı kaynak ise, meşru seçimli Demokrasidir.

★ Bugün "Demokrasi yürümez" diyenlere sormak lâzımdır: Peki, alternatifiniz ne? Siz ne teklif ediyorsunuz?

★ Alternatif olmadığı için, bu Demokrasiyi elbirliğiyle yürütmek lâzım. Demokrasi kusursuz mu? Bin tane kusuru var. Ama ötekilerin her birinin mahzuru en azından 1001. Churchill'in lâfı: Demokrasi, rejimlerin en az mahzurlusudur.

★ Bin kusuru da olsa bir meziyeti var: Murakabesi kabil. Eğer biz görevimizi yaparsak, kuvvet ve kudretimizi politikacının üstünde gösterirsek, Ordu, Gençlik, Basın, Aydınlık Aydın, memleketin bu sağlam kuvvetleri o beğenmediğimiz politikacıyı, partizanlığa hevesli partiyi muma çeviririz. Demokrasi İngilterede de böyle işliyor, İskandinavyada da.. "Baskı Grupları" dedikleri grupların mânası bu işte.

Hep beraber, hiç ümitsizliğe düşmeden ve gemimizin yelkenlerini ümitsizlik rüzgârıyla doldurmaya çalışanlara avuçlarını yalatarak memleket için kabil tek sistemi, Demokrasiyi yok ettirtmeyeceğiz.

Metin Toker konferans veriyor

Gerçeklere ışık

ziyaretçilerinin fazlalığı sebebiyle, AKİS mensubunu, ikinci kattaki koridorun bir köşesine sıkışmış olan küçük teksir odasında kabul etti ve sorulara mümkün olduğu kadar kısa, kaçamak cevaplar vermeye çalıştı. Nitekim gazeteci, sorularını biraz daha derinleştirince, Genel Sekreter, önce :

"— Canım, bu işlere beni karıştırma" dedi ve daha sonra da Cihat Baban ile birlikte oradan ayrılarak yeni Ankara Belediye Başkanı Halil Sezai Erkutu ziyarete gitti.

Ancak, Satırdaki bu aşırı iyimser hava, teşkilâtın kanaatini aksettirmekten çok, Genel Merkezdeki iyimser görünme gayretinin bir ifadesidir. Aslında Genel İdare Kurulu, mahalli seçimlerde kaybetmiş çevreleri dahi şimdilik pek sıkıştırmak istememekte ve bu işi kurultay sonrasına bırakmayı tercih etmektedir. Şimdilik, ilçelerden seçimlerle ilgili raporlar istenmiştir. Elde edilecek materyale göre, mağlûbiyetin nedenlerini araştırma görevi ise Genel İdare Kurulu üyelerine ve-

Kemal Satır

Pembe gözlüklü adam

rilmiştir. Bu konuda Satır :

"— Merkez İdare Kurulu gerekli dökümanları toplamaktadır. Çalışan ve çalışmayan teşkilât ancak kurultayda süzgeçten geçirilecektir" demektedir.

Böylece, kurultaya kadar herhangi bir ihtilâfın önlenebileceği düşünülmektedir.

Ancak teşkilât, Genel Merkezden ve özellikle Satırdan çok ayrı düşünmekte ve bunu, kurultayda, Genel Merkez lehine sonuç almak üzere hazırlanmış bir taktik olarak kabul etmektedir.

Nitekim aynı AKİS mensubu, Satırla olan konuşmasından hemen bir gün sonra gene Genel Merkezde, fakat bir gün önceki konuşmanın yapılmış olduğu odanın tam altına düşen başka bir odada, Ege bölgesine mensup bir ilçe başkanının şu sözlerine şahit oldu :

"— Genel İdare Kurulunun teşkilâtta yapmayı düşündüğü operasyonu kurultaya bırakmasının mânası açık-

HANCI ve YOLCU

Mahalli seçimlere iştirak nispeti ve partilerin aldıkları oylar meydana çıktığına göre, şimdi iki grupun bir "Durum Muhakemesi" yapması lâzımdır. Bu iki gruptan biri C.H.P., diğeri ise sivili ve askeriyle Gençliktir. 17 Kasım göstermiştir ki C.H.P. ve Gençlik, bir süredir aralarına sokulmak istenilen mânasız anlaşmazlıkları bertaraf edip birbirlerine çeki-düzen verdikleri ve elele mücadeleye atıldıkları takdirde önümüzdeki ilk genel seçimlerde herkesin hayretten gözünü açacak bir netice almaları kabildir.

C.H.P. nin, mahalli seçimlere ziyadesiyle şanssız girdiğini söylemek kabil değildir. Bir yandan kuvvetli karşı politikanın, diğer taraftan aradığını bulamamanın, nihayet işi fazla umursamamanın tesiriyle C.H.P. de maneviyat bozukluğu görülmüş, C.H.P. liler kendileri bir hezimete kendilerini inandırmışlar, "biz bittik, öldük" edebiyatı yılgınlık vermiş ve fazla çalışılmamıştır. Buna rağmen, 1961 seçimlerinde elde edilen oya nisbetle dahi bir kıl payı fazla oy alınmış olması durumun pek de söylendiği gibi olmadığına C.H.P. lileri inandırmış bulunmalıdır. C.H.P. nin bittiği, öldüğü bu partiyi bir takım sergüzeştçilere teslim edip maceraya sürüklemek isterlerken suçüstü yakalananların ve onların dört bir taraftaki propagandacılarının iddiasıdır. Bunlara göre, partiyi başka kombinezonlarla ayakta tutmak, yani partiyi asıl ideallerinden vazgeçirtmek lâzımdır.

Halbuki 17 Kasım seçimlerinde C.H.P., âdeta umumi kaide olarak, teşkilâtını nerede yenilemişse, teşkilâtını nerede klasik "D.P. li tip il başkanı"ndan kurtarmışsa, bir takım iş takipçilerinin hegemonyasına son vermişse ve kapılarını, pencerelerini memlekette esen yeni rüzgâra açmışsa orada galip gelmiştir. Buna mukabil, bunların tam aksini yapan İstanbulda alınan netice C.H.P. için şansın nerede olduğunu her halde partinin idarecilerine gösterecektir. C.H.P. belki teşkilâtsız olur. Ama, Gençliksiz olmaz. 1960'da her şeyleriyle C.H.P. için çalışan bir takım, pırıl pırıl gençler bugün C.H.P. nin elinden kaymak temayülü içindeyse bunun bir sebebi vardır ve bu sebep, sadece parti dışı gayretler değildir. "Aldanıyorlar, aldatılıyorlar" sözleri C.H.P. ye yakışan sözler değildir. Bunları Menderes söylüyordu. Halbuki, eğer aldatmak imkânı bulunsaydı, elinde bunca imkân bulunan Menderes bunu yapardı. Hayır, C.H.P. nerede aranılanı vermişse, bu seçimlerde orada kazanmıştır. O pırıl pırıl gençler ise aradıklarını, ihtiyaç hissettiklerini C.H.P. de bulamayacaklarını sandıklarından dolayı uzaklaşmaktadırlar. Bu zehap, onların vicdanından ve fikrinden en ziyade C.H.P. lilerin gayretiyle, icraatıyla, yeni ruhla silinmelidir.

Gençlere, burada bir vazife düşmektedir : Ümitsizliğe kapılmamak, yeis duyup "denize düşen yılana sarılır" tarzında karamsarlık göstermemek ve gerçeklere doğru teşhis koymak. 17 Kasım göstermiştir ki arzulananı yapmak kabildir ve bu, gene C.H.P. eliyle gerçekleşecektir. Onun dışındaki kuvvetlerin bir "hiç" ten, bir "masal" dan ibaret bulunduğu ve asla ciddî nisbette oy toplayamayacakları, C.H.P. nin ise bitmediği, ölmediği anlaşılmıştır.

Herkes kendi üzerine düşeni yaparak uğraşmak ve birbirine çeki-düzen vererek ileriye doğru gitmek. 1960'da memleketi bir uçurumdan bu işbirliği kurtarmıştı. Yeni ve parlak ufuklara da bizi gene bu işbirliği götürecektir.

tir: Sen kurultayda gene beni seç, ben sonra senin hakkından gelirim... Çünkü teşkilâtta en acemi politikacı dahi kurultaydaki kargaşalık içinde böyle meselelerin ele alınamıyacağını bilir. E be birader, ben de, benim hakkımdan gelmeyi düşünen adamı niçin seçeyim?"

Kâse-i fağfur

CHP içinde, teşkilâtla Genel Merkez arasındaki hoşnutsuzluğun sebebini, daha çok, beklenilmeyen bir şekilde sonuçlanan mahalli seçimlerde aramak gerekir. Gerçi CHP, 1961 seçimlerine nazaran çok az da olsa müspet yönde bir ilerleme kaydetmiştir ama, bu, hiç bir zaman AP karşısındaki mağlûbiyeti gölgeleyecek nitelikte değildir. Hoşnutsuzluk, seçimlerde objektif bir ölçü ile bu başarısızlığa uğramış bulunan her siyasi teşekkülde görülmesi mümkün olandan daha fazla sayılmaz.

Genel Merkez, bir çok illerde seçim öncesi son derece kuvvetli olduğu halde, bu seçimlerde kaybetmiş olmasının nedenlerini bir türlü sarahatle tesbit edememekte ve suçu teşkilâtın tembelliğine atfetmektedir. Tabii hukukî ve idarî aksaklıklar da buna eklenmektedir. Bu illerin çoğunda seçim kütükleri yanlış düzenlenmiş, binlerce seçmen oyunu kullanmaktan mahrum bırakılmıştır. Bu konuda tenkidlerin büyük bir kısmının tevcih edildiği illerin başında İstanbul gelmektedir. Parti Meclisi üyelerinden Orhan Eyüboğluna göre, son seçimlerde İstanbulda, sayıları 200 bini bulan seçmen oy kullanamamıştır ve işin en enteresan tarafını da, bu seçmenlerin büyük bir kısmının CHP nin nispeten daha kuvvetli göründüğü Şişli semtine mensup olmaları teşkil etmektedir. Ayrıca, diğer bazı seçim çevrelerinde sırf teşkilât tarafından gerekli izahların tam olarak yapılamamış olması sebebiyle oyların büyük bir kısmı usulsüz sayılarak iptal edilmiş, itirazlar ihmal yüzünden kanunî müddet içinde yapılamamış ve bu keşmekeş seçim sonuçlarına geniş çapta tesir etmiştir.

Teşkilât ise, bu ithamların tamamını değilse bile, bir kısmını kabul etmekle beraber, seçim sonuçlarında asıl suçlu olarak Genel Merkezi göstermekte, partinin üst kademelerini işgal eden politikacıları hareketsizlikle suçlandırmaktadır. Teşkilâta göre 1961 seçimlerinden bu yana Genel Merkez, pasif tutumuyla CHP li seçmeni gücendirmiş, onların menfaatlerini değil ama, hiç değilse haklarını korumak hususunda son derece kıskanç

C. H. P. Genel Merkezi

Havanda su döğülüyor

davranmıştır. Böylece CHP nin oyları başka bir partiye kaymamış, fakat CHP lehine de kullanılmamıştır. Esasen CHP nin, 17 Kasımda yapılmış olan mahalli seçimlerdeki en büyük şanssızlığı da bu kullanılmayan oylardır. Meselâ Ankarada, Partinin en kuvvetli olduğu sanılan Çankayada dahi bazı sandıklarda iştirak nisbeti yüzde 36,5'e kadar düşmüştür.

Aslında teşkilâtın da, Genel Merkezin de haklı olduğu noktalar vardır. Gerçekten, seçimlerdeki sonuçlara teşkilâtın ihmalleri kadar, Genel Merkezin, seçmenlerine karşı takındığı kayıtsız tavır da sebep olmuştur denebilir. Gerçi Satır göreve başladığından bu yana demir âsa ve çarığıyla Anadoluyu adım adım dolaşmıştır ama, gerçeği itiraf etmek gerekirse, teşkilât üzerinde müspet bir tesir bırakmağa bir türlü muvaffak olamamıştır.

Şimdi gerek Genel Merkez, gerekse teşkilâtta bulunan bütün CHP lilerin dikkatleri iki noktaya teksif edilmiş bulunmaktadır: Koalisyonun durumu ve Ocak ayı sonlarında yapılması düşünülen kurultay!..

Koalisyonun kaderi haftanın başlarında CKMP'nin aldığı çekilme kararıyla aşağı yukarı belli olduğuna göre, geriye tek mesele kalmaktadır: CHP nin kendi bünyesinde yapması şart olan yenileme... Bu da, Aralık ayında başlanacak olan il kongrelerinde su yüzüne çıkacaktır.

A. P.

Sular duruldu mu?

Geçen haftanın ortalarından itibaren Kızılaydaki AP Genel Merkezi garip bir sessizliğe büründü. Mahalli seçimlerden sonra koridorlarda işitilmeğe başlanan şen şakrak kahkahaların yerini, kapalı kapılar ardında çevrilen kulis fısıltıları aldı, AP li politikacıları tebrik için salonlardan merdivenlere taşan partililer, ziyaretçiler esrarengiz bir şekilde, birdenbire ortadan kayboldular. Bu arada, kayıplara karışan bir diğer şahıs da AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala oldu. Oysa Gümüşpala, daha bir-iki gün öncesine kadar son derece sık beyanatlar veriyor, basın mensuplarına "Çağrıldığımız takdirde AP görev almağa hazırdır" gibilerden inciler saçıyordu. Galiba Pala Paşanın bu esrarengiz gaybubetinin sebebi de buydu. Çayı görmeden paçaları sıvamanın parti için pek hayırlı olmıyacağını - geç de olsa - nihayet anlayan AP li militanlar, selâmeti, Pala Paşayı enterne etmekte bulmuşlardı.

Böylece, zafer sarhoşluğundan doğan ilk tehlikeli günler atlatıldıktan sonra, partinin üst kademelerini teşkil

A. P. liler Mecliste kulis yapıyor
İktidara hazırlık!

-iden politikacılar bir de prensip anlaşmasına vardılar. Anlaşmaya göre, bundan böyle hiç bir AP li milletvekili veya senatör genel seçimler ve yeni bir koalisyon hakkında tek lâf etmiyecek, basın mensuplarına "bu hususta bir karar verme yetkisinin Merkez Temsilciler Kuruluna ait olduğunu" söyleyeceklerdi. Geçen haftanın sonlarından itibaren karar büyük bir titizlikle tatbik edilmeğe başlandı.

Ancak, AP çevrelerinde görülen bu beklenmedik durgunluk tamamiyle zahiridir ve özellikle haftanın başlarında, Pazartesi gününden beri partinin üst kademelerinde başgösteren panik havasını gizleme gayretinden ibarettir. Zira günlerden beri beklenmekte olan seçim sonuçları açıklanmış ve AP nin, oyların ancak yüzde 46'sını alabildiği anlaşılmıştır.

Saadettin Bilgiç
Kızma be birader

Şimdi, başta Genel Başkan Yardımcısı Saadettin Bilgiç olmak üzere, bütün partililer birbirlerine aynı soruyu sormaktadırlar :

"— Peki bundan sonra ne yapacağız?"

Gerçekten, alınan yüzde 46 oranındaki oylar, AP li yöneticileri çözümü son derece güç bir problemle karşı karşıya bırakmıştır. Zira bu oran bir genel seçime gitmeyi göze aldırmayacak kadar düşüktür. Öte yandan, diğer bir alternatif de, AP nin içinde bulunacağı yeni bir koalisyondur ki, gene aynı sebeple bu yol da AP li yöneticileri ürkütmektedir. Zira hükümet etme başlıbaşına bir sanattır ve Türkiyede genel olarak iktidarlar seçmen kitlesinin değil sempatisini kazanmak, bilâkis onun hışmına - partinin mevcut kadrosu dikkate alınırsa, bu konuda AP li yöneticilere hak vermemek elde değildir - uğramaktadır.

Bulunan tek hal çaresi, bugünkü koalisyonun devam etmesi - tabiî bu biraz da YTP ve CKMP ye bağlıdır - ve daha bir süre AP nin muhalefette kalmasıdır. Fakat bu ümit de suya düşmüştür. Nitekim haftanın başlarında kendisiyle görüşen bir AKİS mensubuna, AP Genel Başkan Yardımcısı Saadettin Bilgiç :

"— Bir centilmenler anlaşması olur ve bahara seçimlere gidilmesi kararlaştırılırsa, biz AP olarak bu geçici hükümeti destekleriz" dedi.

AKİS mensubu, bu meseleyle ilgili olarak bir soru daha sordu :

"— Peki, bu fikrinizi niçin daha önce açıklamadınız? Yahut niçin bir genel seçime gitmek isteyip istemediğinizi kesin olarak söylemiyorsunuz?"

Bilgiç, bu sözler üzerine, evvelce alınmış bulunan prensip kararına rağmen, dayanamadı :

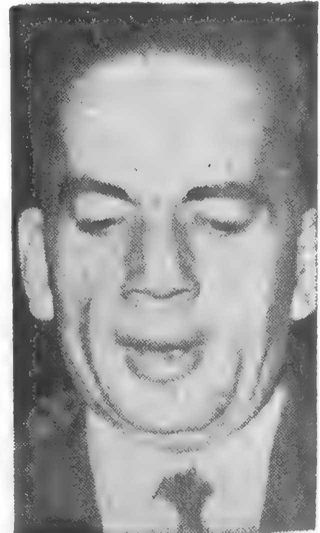
"— Kim demiş, istemiyoruz diye, kardeşim? Yalnız, mevsim icabı, bu kış seçim yapılması imkânsızdır. Karda kışta seçmen sandık başına gelemez ki.."

"— Peki, seçime gitme kararını ne zaman vereceksiniz?"

Bilgiç biraz evvel kırmış olduğu potun farkına varmıştı. Kelimeleri ağzında yuvarlayarak, acele acele :

"— Buna Merkez Temsilciler Kurulu karar verir" dedi ve birkaç metre ilerisinde oturmakta olan Mehmet Turguta - Tahkikat Komisyonunun dehşetengiz üyesi - gülümsedikten sonra, sözlerini tamamladı :

"— Bu da gösterir ki AP, kelimenin tam anlamıyla demokratik bir ni-

Turhan Bilgin
Teknisyen

Asıl itimadı ne verecek?

Seçim sonrasının heyecanlı havası içinde A.P. ye Hükümeti vermek veya A.P. yi Hükümete almak lâfları bir ara ortada dolaşınca Gümüşpala kendisini takdim etti. "Vazifeye hazırım" dedi. Seçimler bir mahalli seçim olduğuna, Parlâmentoda A.P. nin yeterli kuvveti bulunmadığına, zaten oylar ümit edilen nisbette çıkmadığına göre bir A.P. Hükümeti bugün için "dağın arkasındaki ümit"tir. Ama, bu vesileyle memleketin kaderinin A.P. nin eline bırakılması konusunda bir kaç söz söylemenin faydası vardır. Belki bu, bir kulağa küpe olabilir.

Genel Seçim yapılır, bir bakarsınız millet bir tutar, aman efendim A.P. ye bir oy verir, bir oy verir, ona Mecliste ekseriyet sağlar, bu hakla A.P. gelir Hükümeti kurar, işe girişir. Buna söylenecek bir şey yoktur. İktidardaki A.P. nin tutumu, tabii kaderini tayin eder.

Ama, bir aklı başında parti bugünkü manzarasıyla, A.P. nin yanında yer alır mı, A.P. ye yanında yer verir mi? Bu suale, müsbet cevap vermek kolay değildir. Bir parti ki, liderinin bulunmadığı inancı bizzat partinin idarecilerinde mevcuttur ve Gümüşpalayı onlar ciddiye almamaktadırlar. Hangisine bu konuda bir şey söyleseniz o hemen, sizden de daha ileri gitmekte ve "Canım, onu bırak!" demektedir. Peki ama, o bırakılacak ta kime bakılacaktır? Parti, milletin bütün zümrelerine ve bilhassa memleketin sağlam kuvvetlerine itimat vermek istiyorsa önce, ağzından çıkan "söz" olan bir sorumlu kimse bulmak mecburiyetindedir. Gümüşpala üç gün önce en ağır şekilde suçlayarak partiden ihraç ettirdiği kimseleri üç gün sonra, en yetkili mevkilere getirmektedir. Bugün böyle söyleyeceksin, ertesi gün onun tam 180 derece aksini ileri süreceksin, daima tavşana "kaç" diye seslenip tazıya "tut" diyeceksin, kafanın içinde ne bulunduğunu herkes bilecek, fakat sen hiç kimsenin bunu bilmediği, görmediği zehabı içinde oyunlar yapacaksın, sonra sana inanılacak! Bunu hâyâl etmek dahi kabil olmamak gerekir.

A.P. önce ciddiyete muhtaçtır. Kaypak politikası belki bir süre daha oy avcılığında verimli olacaktır. Ama bir devlet adamı hüviyetine sahip, duruma hakim, sorumluluğunu bilen, bir masaya oturup konuşunca meseleleri kavrayan ve meselelerle birlikte memleketin şartlarını da gören bir temsilcisi olmayan, her akıntıya giden, yalpalayıp duran ve direksiyon başına geçince ilk fener direğine toslayacağı hakkında ciddi ve haklı endişeler veren siyasi teşekküle memleketin politika hayatında itimat edilmiyorsa ve edilmeyecekse bundan ders almak gerekir.

Yoksa ,tavus kuşu gibi kabarmak bir fayda vermez ki.. Şimdiye kadar bir tavus kuşundan konser vermesini hiç kimse istememiştir.

---

zam dahilinde idare edilmektedir. Hem, bunları şimdiden konuşmak lüzumsuz. Çünki YTP nin Koalisyondan çekilmeğe niyeti olduğunu hiç zannetmiyorum.."

Bilgiçin sözlerinin burasında odaya AP Erzurum milletvekili Turhan Bilgin girmişti. Bilgin, sanki konuyu biliyormuşcasına, gülümseyerek müjdeyi verdi :

"— Şimdi Meclisten geliyorum. YTP Grup toplantısı hâlâ devam ediyor. Son oylamada, 18 kişi, İnönüsüz bir koalisyon istedi. Diğer 23 kişi ise Koalisyondan kesin olarak çekilmeğe taraftar."

Bu sözler üzerine Bilgiç, AKİS mensubuna dönerek :

"— Siz bu toplantılara bakmayın. Onlar kolay kolay Koalisyondan ayrılamazlar" dedi.

Söz gümüş ise..

AP yöneticileri, şimdilik olayların gelişmesini izlemekte ve önümüzdeki günleri bir intizar devresi olarak kabul etmektedirler. Bu arada mahalli seçimlerin sonuçlarını tesbit etmek ve bu sonuçların nedenlerini araştırmak üzere Vedat Ali Özkan, Gökhan Evliyaoğlu ve Cevat Önderden müteşekkil bir inceleme komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon üyeleri, ilçelerden gelen raporları tetkik ederek, genel seçimlerde takip edilecek politikayı çizeceklerdir.

Komisyona gelen raporlarda en çok şikâyet edilen hususları idari aksaklıklar teşkil etmektedir. Bu konuda AP yöneticileri özellikle Ankarayı örnek olarak göstermekte ve :

"— Seçim günü CHP liler, yasak olduğu halde, otomobillerine parti flâmalarını takarak dolaştılar ve tabii bunu gören AP teşkilâtı da aynı şekilde hareket etti. Eğer CHP bunu yapmasaydı, bizim partiye kötü misal teşkil etmezlerdi" diye yakınmaktadırlar.

Ancak, izah edilemiyen nokta, diğer 66 ilin sadece Ankarayı örnek almış olduklarıdır. Bu, herhalde mızrağı çuvala sığdırma gayretinden başka bir şey değildir.

Üyeler ayrıca, özellikle A.P. nin seçim kaybettiği çevreler üzerinde durmakta, teşkilât yönünden göze çarpan aksaklıkları incelemektedirler. Komisyon daha sonra çalışmalarını bir rapor halinde özetleyerek, birkaç hafta sonra toplanacak olan Merkez Temsilciler Kuruluna sunacaktır.

Bu arada A.P. kodamanları kendi aralarında Bakanlıkları paylaşmağa bile başladılar. Kulaktan kulağa fısıldanan Bakan isimleri arasında şunlar dikkati çekmektedir : İ. Sabri Çağlayangil, Vedat A. Özkan, Ahmet Topaloğlu, Saadettin Bilgiç.

Fakat A.P. liler işlerin hiç de umdukları, yahut hayal ettikleri gibi olmayacağını da bilmektedirler. Henüz bir AP - CHP koalisyonu ufukta görünmemektedir.

Ragıp Gümüşpala

Şaşırdı kaldı

A. B. D.

Bir ışık söndü

(Kapaktaki Başkan)

Sağnak yağışlı geçen bir geceden sonra, Texas güneşi, geçen hafta Cuma sabahı Dallas şehri üzerinde yeniden parlamaya başlamıştı. Güneşi gören Texas'lıların büyük bir çoğunluğu yollara döküldü. Hepsinin gözlerinden önemli bir konuk bekledikleri okunuyordu.

Gerçekten, özellikle Demokratların günlerdir etrafa duyurmaya çalıştıkları gibi, o gün Başkan Kennedy Sergi Sarayında önemli bir konuşma yapmak üzere Dallas'a gelecekti. Demokratlar bu gezinin programını günler öncesinden yayınlamışlar, Başkanın geçeceği yolları günler öncesinden halka bildirmişlerdi. Programa göre Başkan Kennedy ve yanındakiler o gün öğleye doğru Fort-Worth"dan Dallas hava alanına gelecek, orada başkanlık arabasına binerek şehrin en işlek caddelerinden ağır ağır ilerleyip Sergi Sarayına gideceklerdi. Başkanlık arabası üstü plâstik kaplı muhteşem bir limusindi, fakat o gün hava sıcak, Texas'lılar da çok sıcakkanlı oldukları için açılır-kapanır plâstik kapak kaldırılmıştı.

Başkan hava alanına indiği zaman kendisini Texas valisi Conally karşıladı. Kısa bir törenden sonra otomobillere doğru gidildi. Başkan ve Bayan Kennedy, Başkan Yardımcısı Johnson, Conally ve karısı muhteşem limusine bindiler. Bayan Kennedy arka sırada oturuyordu, sağında Başkan Kennedy, solunda da Conally vardı. Herkes yerini aldıktan sonra işaret verildi, önce bir polis arabası, arkasından başkanlık limusini, onun arkasından da diğer arabalar şehre doğru ilerlemeye başladılar.

Üç kurşun sesi

Yol boyunca sıralanan Dallas'lıların Kennedy'ye gösterdikleri yakınlık o kadar büyük oldu ki, buna Kennedy ve çevresindekiler bile şaştılar demek yanlış olmaz. Çünkü Dallas ötedenberi çok muhafazakâr bir çevre olarak tanınmıştı, üstelik Başkan Kennedy'nin ırk ayırımı konusunda takındığı kesin durumdan hiç hoşlanmıyordu. Hattâ bu tutum yüzünden Dallas'lıların şimdiye kadar bağlı kaldıkları Demokrat Partiye bir kere daha oy verecekleri pek sanılmıyordu. Geçen ay bir konuşma yapmak üzere Dallas'a gelen Demokrat Parti ileri gelenlerinden ve Birleşik Amerikanın Birleşmiş Milletlerdeki temsilcisi Stevenson konuşmasını tamamlamaya fırsat bulamadan bir gerici topluluğun saldırısına uğramış, kafasına indirilen sopaların etkisiyle birkaç günde kendini zor toparlamıştı. Fakat şimdi görülüyordu ki Dallas'lılar ne de olsa Başkanlarına bağlı kalmışlardı, onu alkışlamak için birbirleriyle yarış ediyorlardı. Görünüşe bakılırsa, Kennedy, önümüzdeki seçimlerde buraların oyunu kendi cebinde sayabilirdi.

Kennedy ve yanındakiler bu düşüncelerle mutlu, Dallas sokaklarında ilerlerken, birden üç el silâh sesi duyuldu. Önce etrafındakiler bunu aşka gelen bir Texas'lının havaya sıktığı kurşunlar sandılar. Fakat aradan bir an bile geçmeden, arka arabalardan birinden "Başkana ateş ediyorlar, Başkana ateş ediyorlar" feryadı yükseldi. Ortalık önce birden karıştı, sonra, başta öndeki polis arabası olmak üzere bütün kafile hızlandı. O sırada Başkanın arabasına bakanlar, Kennedy'nin, karısının kolları arasında hareketsiz yatmakta olduğunu gördüler. Bayan Kennedy, "Hayır, hayır" diye kekeliyordu.

Bu olay geçtiği sırada saat tam yarımdı. Aradan yarım saat bile geçmeden, derhal Parkland Hastahanesine götürülen Başkan Kennedy, yapılan bütün insanüstü çalışmalara rağmen, karısının kolları arasında hayata gözlerini yumuyordu.

Kennedy vurulduktan sonra çekilen ilk fotoğraf

Ölüm anı

Acı dolu şaşkınlık

Başkan Kennedy'nin karayansı Birleşik Devletlerin doğu yarısında duyulduğu zaman amerikalılar daha öğle yemeklerini yeni yemiş, işbaşına dönüyorlar, batı yarısında da öğle yemeğini yemek üzere işlerinden ayrılıyorlardı. Haberi alan herkesin ilk tepkisi, inanmazlık oldu. Sonra, birbirlerinden gizlemek isteyen bir sesle, "Aman Tanrım, Başkan ölmüş" dediler. Bütün yüzler hüzünlendi. New York gibi yalnızlar diyarında bile insanlar birbirlerine yaklaşarak kümelendiler, yalnızlıklarını daha çok duyarak radyoların, televizyonların başına çöktüler.

Başkanın ölümü Avrupada duyulduğu zaman da, avrupalıların büyük çoğunluğu yataklarına girmek üzereydi. Işıklı başkentlerde tiyatroları dolduranlar haberi perde arasından aldılar, evlerinde oturanlar radyo ve televizyondan öğrendiler. Siyasi inançları ne olursa olsun, herkesi acı dolu bir şaşkınlık sardı, daha sonra şaşkınlık dağıldı, herkes acısıyla başbaşa kaldı. Dünya cesaretli, bilgili, barışsever bir lider kaybetmişti. Buckingham Sarayındaki Kraliçeden Kremlindeki Krutçefe kadar herkes, bu konuda fikir birliğine varıyordu. Eski asker De Gaulle'e göre de, Kennedy tam askerce, ateş altında ve vatan hizmetinde ölmüştü.

Tarihin tozlu sayfaları biraz karıştırılırsa, Birleşik Devletlerde, Kennedy'den önce üç başkanın daha suikaste kurban giderek öldüğü görülür. Bunların birincisi, adı hâlâ kalplerde yaşayan, büyük Abraham Lincoln'dür. Amerikadaki zenci köleliğini kaldırmayı kendine bayrak edinen Lincoln, 1865 Nisanında Washington'da bir tiyatroda öldürülmüştür. Talihin garip bir cilvesi Kennedy, daha geçen Salı günü, Lincoln'ü anmak için yapılan bir toplantıya bir mesaj yollamıştı. Suikaste kurban gidip ölen ikinci Amerikan başkanı da, 1881 yılında bir tabancaya hedef olan James A. Garfield'dir. Nihayet üçüncü olarak, 1901 Eylülünde de, Başkan McKinley öldürülmüştür. Bunlardan başka Başkan Roosevelt'e de 1933 Şubatında Miamide bir suikast tertiplenmiş, fakat kurşun Roosevelt yerine Şikago Belediye başkanını öldürmüştür. Ayni şekilde 1950 yılında Başkan Truman da öldürülmek istenmiş, fakat atılan kurşunlar bir muhafızın ölümüne yol açmaktan öteye gidememiştir.

Buna bakarak Amerikan başkanlarının her zaman ölümle karşı karşıya bulunduklarını söylemek, bu bakımdan Kennedy'nin ölümünü beklenen bir olay gibi karşılamak çok yanlış olur. Gerçi Amerikan güvenlik görevlileri herzaman başkanların hayatını korumak için son derece dikkatli davranırlar, çoğu kere çok sıkı güvenlik tedbirleri alırlar ama, bunlar genel olarak, korkulu rüya görmemek için yapılan işler olmaktan öteye gitmez. Suikaste kurban giden en son başkanın ölümünden buyana yarım yüzyıl geçtiğine göre, herhalde bir süredir başkanların güvenliği meselesi o kadar önemli bir sorun olmaktan çıkmıştı. Fakat Kennedy'ye oynanan acı oyun, şimdi Başkanların güvenliğini korumakla görevli olanlara biraz daha dikkatli

Kennedy ailesi
Yaşlı gözler

Ne ayıp şey!

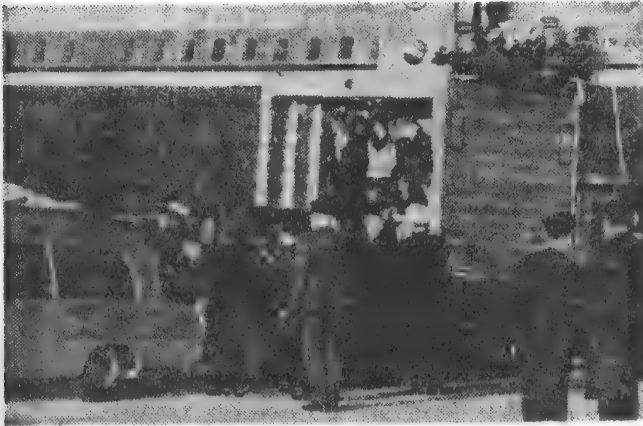
Amerikan polisi, bütün dünyanın nazarında son derece kötü bir not almış bulunuyor. Bu not, Cumhurbaşkanı Kennedy'yi değil, onun katili Lee Oswald'ı koruyamamış olmasının neticesidir. Cumhurbaşkanı Kennedy polis tarafından korunmamaktadır. Muhafızları, Gizli Servis denilen teşkilâtın mensubudurlar ve doğrusu istenilirse, bir noktanın ötesinde ellerinden gelecek fazla bir şey yoktur. Bir katil, kortejin geçeceği yoldaki binlerle binanın onbinlerle penceresinden birinde pusu kurmuş, dürbünlü tüfeğiyle nişancılıktaki meharetini ispat etmiş. Gizli Servis bunu elbette ki önleyemez. Zaten, bir kimse bir başkasını öldürmeye karar verip de buna mukabil kendi hayatını fedayı göze aldı mı, ortada sadece bir tek hakem kalır: Şans. Şans öldürülmek istenilenden yanaysa bir milimetre veya bir saniye hatası kendisini kurtarır, öldürmek isteyenden yanaysa gaye tahakkuk eder.

Ama, Kennedy'nin katilinin öldürülmesi! Bu, affedilmez bir hadisedir ve Amerikanın dünyadaki itibarına büyük zarar vermiştir.

Bütün dünyanın, genç Başkanın alçakça öldürülmesi karşısında ne hissettiği ortadadır. Herkes, katile karşı hınç ve nefret duygularıyla dolmuştur. Onun yakalanmış olması memnuniuk uyandırmıştır. Ama beklenen bir açık rejime, Amerikanın dünyada önderliğini yaptığı hukuk devletine yaraşan bir yargılamadan sonra cezanın verilmesiydi. Yoksa, Cengel Kanununun tatbik edildiği bir geri toplumda, Lumumbayı öldürür gibi Başkan Kennedy'nin katilinin karnına tabanca dayayıp ondan intikam almanın hiç bir asil ve tasvip edilecek tarafı yoktur. Katilin katilinin hüviyeti ve şahsiyeti olayı daha tesirli kılmaktadır.

Kaldı ki Lee Oswald, yüzündeki çürük ve berelerin isbat ettiği gibi "hayli zorlanmış" bulunduğu halde Kennedy'yi öldürdüğünü itiraf etmiş değildi. Onun, polislerin arasındayken ve âdeta göz göre göre ortadan kaldırılmış olması hem çok lâfa yol açacaktır, hem de vicdanlarda mutlaka bir tereddüt yaratacaktır. O öldürüldükten sonra tedavüle çıkarılan "tüfesin avucunun izi bulundu", "odasında işaretlenmiş bir harita ele geçirildi" tertibi lâflar amerikan polisinin alnına yapışmış bulunan kara damgayı kolay kolay çıkarabilecek keşifler değildir.

Her halde, bir katilin karnına dayanıp ateşlenen tabanca dünyanın dört bir köşesinde Amerikanın itibarının artmasına yardım etmemiştir. Buna sebep olanlar cezalandırıldıkları takdirde hukuk nizamı aldığı yarayı kısmen tamir edebilecektir.

Oswald öldürüldükten sonra hastaneye naklediliyor

İki bilinmeyenli denklem

davranmak gerekttiğini açıkça göstermiş bulunmaktadır.

İşin aslına bakılırsa, Amerikada Başkanın güvenliğini korumakla görevlendirilen emniyet mensupları, bunun ne kadar güç bir iş olduğunu elli yıldır ilk defa Kennedy işbaşına gelince anlamışlardır. Gerçekten, Başkanlık koltuğuna oturduktan sonra kendini halkın arasından Beyaz Saraya çeken diğer Başkanların aksine, Kennedy işbaşına geldikten sonra daha çok halka inmeye çalışmış, yürünecek uzaklıklara yaya gitmiş, kendine uzatılan her eli sıkmış, kendini benimseyen her topluluğa karışmıştır. Böyle olunca Kennedy'nin güvenliğini korumak zaman zaman o kadar güçleşmiş oluyordu ki, bu işle görevlilerden biri, bundan bir süre önce, artık Başkanın güvenliğinin korunamaz hale geldiğini ileri sürerek işinden ayrılmıştır. Kennedy'nin güvenlik görevlilerini güçlük içinde bırakan bu atakliği, denilebilir ki, bütün hayatının en önemli özelliklerinden birini teşkil ediyordu

Bir atılgan genç adam

Geçen hafta beynine rastlayan kurşunlarla hayata gözlerini yuman John Fitzgerald Kennedy, 28 Mayıs 1917'de doğmuştur. Babası, Boston'un en zengin iş adamlarından biridir, fakat damarlarında İrlandalı kanı taşıdığı ve üstelik katolik olduğu için kimse, oğullarından birinin Amerikada devlet kademelerinin en üstüne kadar yükselebileceğini düşünemiyordu.

John Fitzgerald Kennedy, bu düşüncelerin hepsini yanlış çıkarmayı başardığı gibi, kendinden küçük iki kardeşini de kendisiyle birlikte politika hayatına çekmiştir.

Kennedy yüksek tahsiline önce Harvard Üniversitesinde başladı, sonra da kısa bir süre London School of Economics'de okudu. Babası 1937 yılında Londra elçiliğine atanınca, İngilizlerle daha da yakınlaşmak imkânını bulan Kennedy, bütün Avrupayı dolaştı. İkinci Dünya Savaşı patlak verince de donanmaya yazıldı. Burada yaptıkları bir kere daha tekrarlanmaya lüzum olmayacak şekilde bilinmektedir. Kumandasındaki hücumbotu bir japon destroyeri tarafından ikiye bölününce John F. Kennedy, kendisi de yaralı olduğu halde, iki arkadaşını kurtarmayı başarmıştır. Bu maceradan kendisine artakalan, bir şeref madalyası ile, zaman zaman sağlığını tehdit eden bir bel yarasıdır.

Kennedy politika hayatına 1946 yılında Massachusetts'in seçim bölgelerinden birinden Temsilciler Meclisine girmekle başladı. 1948 ve 1950 seçimlerinde bu yerini koruyan Kennedy, 1952 yılında, Cumhuriyetçi senatör Henry Cabot Lodge'un kendinden çok Eisenhower'in kampanyası ile meşgul olmasından faydalanarak onun yerini aldı ve 1961 başında Başkanlık koltuğuna oturuncaya kadar da bu yeri korumasını başardı. Kennedy'nin bütün seçim kampanyaları genç adamın atılganlığını, inatçılığını ve tok sözlülüğünü açıkça gösteren en güzel örneklerdir. 1960 Başkanlık seçimlerini Amerikada izleyen bir AKİS yazarı, Nixon'la yaptığı televizyon tartışmalarında Kennedy'nin meseleleri ne kadar açık ve yalın bir şekilde ele aldığını, sorulara nekadar doğrudan doğruya ve kaçamaksız cevaplar verdiğini hâlâ hatırlamaktadır. Buna karşı Nixon'un tutumu da o derece kararsız ve çelişik olmuştur.

Politikacılıktan devlet adamlığına

Massachusetts senatörü John F. Kennedy Amerikan başkanlığına seçildiği zaman bu genç adamın gerçek bir devlet adamı olabileceğini pek az kimse düşünüyordu. Birçoklarına göre, Kennedy, Temsilciler Meclisi ve Senatodaki tecrübesine dayanarak Kongreyle iyi bağlantılar kurabilen, günlük işleri aksatmadan yürüten iyi bir politikacı olacak, Amerikan siyaset hayatına büyük değişiklikler getirmeden seçim süresini dolduracaktı. Oysa aradan üç yıl geçtikten sonra, bugün, durum bunun tam aksi gözüküyor. Amerikanın genç, uyanık, kamu çıkarı için birçok yerleşmiş menfaati ürkütmekten çekinmeyen Başkanı Kennedy, bu meziyetleri karşılığında büyük devlet adamlığı niteliğini kazanırken Kongreyle olan münasebetlerini umulduğunun aksine, hiçbir zaman iyi ayarlıyamamıştır.

Kennedy devrinde Birleşik Amerikada Başkanlık, Amerikayı daha ileriye, daha yeniye ve daha verimliye götürmeye çalışan bir siyasal kuvvet olarak belirmiştir. Ancak, bu amaçlara ulaşabilmek için, Kennedy'nin, kanun koyucu Kongrenin destek ve yardımını sağlaması lâzımdı. Kennedy'nin ilericiliği, Amerikada çoğu zaman yerleşmiş menfaatlerin savunuculuğunu yapan Kongreyi büyük ölçüde ürkütmüştür. Siyah-beyaz ayrılığını kaldırmak için çıkarmak istediği medeni haklar kanununun başına gelenler bunun en açık örneğidir. Kennedy siyahları beyazlarla eşit duruma getirebilmek için bir yandan siyahları günlük hayata katılmaya teşvik edip, bunu gerektiği zaman devlet gücüyle desteklerken, diğer yandan da Kongreye bir kanun tasarısı sunmuştur. Amerikan parlâmento düzeninin özelliklerinden faydalanan bazı aşırı senatör ve temsilcilerin uyutmayı başardıkları bu kanun tasarısı, Kennedy hayata gözlerini yumduğu sırada hâlâ çıkarılmış değildi. Kennedy'nin ölümünün, bu bakımdan ırk ayrımına karşı olanlar, özellikle zenciler arasında büyük bir elem yarattığına şüphe yoktur. Nitekim Kennedy'nin ölümü üzerine Amerikadan yükselen ilk ağıtlar siyahlardan gelmiştir.

Kennedy'nin Başkanlığı sırasında başardığı en önemli işlerden biri de, çekirdekten asker olan Eisenhower'in bile çözmekte âciz kaldığı Amerikanın

savunma gücü meselesidir. Amerikan kara, deniz ve hava kuvvetleri arasında ötedenberi sürüp gelen yarışma yüzünden Amerikanın savunma gücü Sovyetler Birliği karşısında hergün biraz daha geriliyordu. Kennedy işbaşına gelir gelmez ilk olarak bu meseleye el atmış ve Pentagona bir çeki-düzen vermek için, Ford Fabrikalarının başından aldığı otoriter MacNamara'yı geçimsiz komutanların başına geçirmiştir. Askerlerin artık sona eren saltanatı yüzünden çıkardıkları gürültü ne kadar büyük olursa olsun, bugün Amerikanın savunma gücü 1961 yılındakine oranla üç defa çoğalmış bulunmaktadır.

Kennedy'nin Başkanlığı sırasında cephe aldığı yerleşmiş menfaatlerden bir diğeri de, Amerikan iktisadi hayatına hâkim olan büyük sanayi ve ticaret kurumlarıdır. Kennedy, bu kurumların çalışmalarına daha fazla kâr gayesinin değil, kamu çıkarı düşüncesinin hakim olmasını savunmuş, örnek olarak, çelik fabrikalarının bundan iki yıl önce çelik fiyatında yaptıkları yükseltmeyi biraz ikna, biraz tehdit yoluyla geri aldırtmıştır. Devletin iktisadi hayata yaptığı bu doğrudan doğruya müdahale büyük sanayi ve ticaret kollarına mensup iş adamlarının pek çoğunda, yeni bir çığır açılıyor diye, gözle görülür bir korku yaratmıştır.

Nihayet, iç politikada Kennedy haydutluğun, baskının ve ahlâksızlığın karşısında yer almış, kardeşi Adalet Bakanı Robert Kennedy'nin aracılığıyla her türlü yolsuzluğun peşine düşmüş, sendikalı sendikasız bütün gangsterlere amansız bir savaş açmıştır.

Bir barış âşığı

İleride birgün, Başkan Kennedy yönetimindeki Washington'un tarihi yazılırken, hiç şüphe yok, buradaki aydınlar saltanatına büyük bir yer ayrılacaktır. Gerçekten, işbaşına gelir gelmez, Kennedy üniversite öğrenimi sırasında tanıyıp sevdiği birçok düşünürü Washington'a toplamıştır. Bilindiği gibi, bunların başında Schlesinger ile Rustow gelmektedir. Aydınlar, bütün yönetimi süresince, Kennedy'nin en yakın fikir ve çalışma arkadaşları olmuşlardır.

Özellikle Harvard Üniversitesinden alıp çevresine topladığı bu aydınların Kennedy üzerindeki en önemli etkisi, dış politika konularında olmuştur. Onların düşüncelerine uyarak, genç Başkan, yönetiminin ilk yıllarında Sovyetler Birliği ile bir anlaşma alanı aramaya çalışmıştır. Laos'ta tarafsız bir idare denemesi, nükleer silâhlanma yarışının durdurulması için bir formül aranması gayretleri, hep aydınlardan gelen iyimser telkinlerin sonucudur. Fakat Kennedy Viyanada Sovyet Başbakanı ile buluştuktan sonra karşısındaki insanı daha iyi anlamış, daha gerçekci bir tavır takınmak gereğini kavramıştır. Kübadaki Sovyet füzeleri konusunda izlediği kesin politika, bu gerçekçilik devresinin en önemli olayıdır.

Kennedy, geçen yıl yaptığı bir konuşmada dış politikasının ilkelerini şöyle özetliyordu: Hiçbir tehditten korkarak görüşme masasına oturmıyacağız, fakat görüşme masasına oturmaktan da korkmıyacağız. Bu ilkeye uygun olarak, Kennedy, Sovyetlerle çıkan bütün görüşme imkânlarını cesaretle kullanmaktan çekinmemiştir. Bu tutumunun en verimli sonucu, geçen aylar içinde Moskovada imzalanan nükleer denemeleri durdurma anlaşmasıdır. Diğer yandan Sovyetlerle yaklaşma imkânlarını çoğaltmak için Amerikada şimdiye kadar tabu olan bir konuya, Sovyetler Birliğine buğday ve diğer ihtiyaç maddeleri satmak konusuna el atmaktan da kaçınmamıştır. Bütün bunlara karşılık, Krutçefin karşısında Berlin konusunda bir adım bile gerilemiş değildi. Vietnamda komünistlere karşı girişilen savaşı da sonuna kadar yürütmeye kararlı görünüyordu. Kennedy'nin ölümü, dünyayı sağlam, güvenilir, fakat devamlı olarak dikkatli adımlar atan bir liderden etmiştir.

Yeni Başkan Johnson ailesi ile

Kaderin getirdikleri

Hedefi şaşmayanlar

Kennedy'nin bir suikaste kurban gittiği duyulur duyulmaz, akla gelen ilk soru, "Kim öldürdü?" oldu. Bu genç ve enerjik başbakandan kim ne istemişti? Acaba Başkanı öldüren, ırk ayırımı konusundaki kararlı tutumuna sinirlenen Güneyli aşırı ırkçılardan biri miydi? Bu sorular, kısa bir süre için, cevapsız kaldı. Kurşun sesini duyar duymaz gözlerini sesin geldiği yere çeviren polisler hiç kimseyi göremediler.

kınlarından çıkarılan tabancalar, karşılarında hiçbir hedef bulamadan, tekrar kınlarına girdi.

Başkan Kennedy'ye suikast, Dallas'ın en işlek caddelerinden birinde yapılmıştı. Suikasti yapan adam, tahminlere göre, altı katlı bir kitap deposunun dördüncü kat pencerelerinden birinden silâhını ateşlemişti. Gerçekten, hemen bu pencerenin yanına koşan polisler, orada, dürbün nişangâhlı, otomatik bir tüfek buldular, fakat silâhın yanında kimseler yoktu. Polisler, kitap deposunda bulunan memurları sorguya çektiler, fakat hiç kimse işe yarar bir bilgi veremedi.

Sorgu biraz derinleştirilince, bir haftadır bu depoda Castro hayranlığıyla tanınan genç bir adamın çalıştığı anlaşıldı. Askerliğini deniz piyadesi olarak yapan bu genç adam disiplinsizlik yüzünden ordudan çıkarılmış, sonra Sovyetler Birliğine giderek iki yıl kadar orada bir fabrikada çalışmış, hattâ bu sırada bir rus kızıyla evlenmişti. Sonra Rusyada hayal kırıklığına uğradığını ileri sürerek geri dönmüştü. Geçmişi polise şüpheli görünen bu adamın adı, Lee Harvey Oswald'di.

Bu bilgiyi edinip Oswald'ın peşine düşüldüğü zaman, suikastin üzerinden ancak yarım saat geçmişti. Anlaşılan, Oswald bu süre içinde suikast alanından fazla uzaklaşmaya vakit bulamamış olmalı ki, buradan dört mil kadar uzakta bir polis memuru tarafından görüldü ve durdurulmak istendi. Fakat Oswald cebindeki tabancayı çekerek polis memurunu öldürdü ve bir sinemaya sığındı. Ancak bir kere nerede olduğu tesbit edildikten sonra Oswald için hiçbir kurtuluş ümidi kalmıyordu. Nitekim kısa bir süre sonra sinemayı çeviren polisler tarafından yakalanıp Emniyet Müdürlüğüne götürüldü.

Yirmi saat süren sorgusu sırasında Oswald suçu kabullenmeye yanaşmadı. Yapılan bütün baskıya rağmen Kennedy'yi öldürmediğini iddia ediyordu. Fakat Federal Tahkikat Bürosunun da yardımıyla çalışan Texas polisi, kısa bir zamanda, Oswald'ın bundan bir süre önce Chicago'daki bir silâhçıdan Kennedy'yi öldüren silâha benzer bir silâh satın aldığını öğrendi. Üstelik, söylenildiğine göre, ateşin açıldığı odadaki eşya üzerinde Oswald'ın taze parmak izlerine de rastlanmıştı. Nihayet, sonradan yapılan bir açıklamayla, Oswald'ın odasındaki arama sırasında, ele Kennedy'nin Dallas'ta takip edeceği yolu ve suikastin nasıl yapılacağını, kurşunun izleyeceği gidişe kadar

Türkiyede Kennedy için matem

Dost böyle günde belli olur

inceden inceye gösteren bir plân ele geçirilmişti. Savcıya göre, bu kadar delil Oswald'ı elektrik sandalyesine oturtmak için yeter de artardı bile...

Acaba kimin intikamı?

Ancak, Savcının basına açıkladığı bu iddiaları mahkemede savunması kısmet değilmiş. Gerçekten, Kennedy'nin ölümünün üzerinden iki gün geçtikten sonra, Emniyet Müdürlüğünden alınarak hapishaneye götürülürken, Oswald öldürüldü. Oswald'ın hapishaneye nakli Texas emniyet makamları tarafından büyük bir mesele yapılmış, bütün radyo ve televizyon muhabirlerine bu nakil sırasında hazır bulunup yayın yapmak müsaadesi verilmişti. Oswald tam Emniyet Müdürlüğünün kapısından çıkarılırken bunların arasına sızan orta boylu, açık kafalı, yaşlıca bir adam cebinden bir tabanca çıkarıp Oswald'ın karnına ateş etti. Ortalık yeniden karıştı, milyonlarca televizyon seyircisi bu durumu hayret ve heyecanla izledi. Bu haber Dallas'ta yayılır yayılmaz Oswald'ın hemen kaldırıldığı hastahanenin kapısına üşüşen bir kalabalık da, "Oswald'ı vurmuşlar, oh olsun" diye sevinç çığlıkları atıyordu.

Kennedy'yi öldürmekle suçlandırılan Oswald'ı vuran orta boylu adam, Dallas'da bir gece kulübü işleten Jack Rubinstein'dir. Söylendiğine göre, Oswald'ı öldürdükten sonra Polise, "bir kahraman olmak istemiyorum. Fakat Jacqueline Kennedy'nin intikamını almak için öldürdüm" demiştir. Gene bildirildiğine göre, Rubinstein koyu bir Demokrat olmakla tanınmıştır, Kennedy'ye olan bağlılığı son derece kuvvetlidir. Fakat verilen bütün bu bilgiye rağmen, bir soru, ister istemez zihinlere takılıyordu: Acaba Rubinstein'in söyledikleri ne dereceye kadar doğruydu? Gece kulübü işleten, bu arada polisle irili ufaklı bir alay geçmişi olan bir adam, yalnızca Bayan Kennedy'nin intikamını almak için, nasıl olsa bir süre sonra elektrikli sandalyeye oturtulacak olan bir adamı öldürür müydü? Peki, söylediğinin doğru olduğu kabul edilse bile, Texas polisi nasıl olur da bu adamı Oswald'ın yanına yaklaştıracak kadar ihtiyatsızlık edebilirdi? Bu olayı bir adamın hiddetiyle polisin gafletine yüklemek ne derece akıllı bir izah olurdu?

Bu satırların yazıldığı sırada, zihinlere takılan bu sorulara kesin bir karşılık verilmiş değildir. Fakat eğer gerçekten Rubinstein Oswald'ı bir teşkilât adına değil de yalnızca Bayan Kennedy'nin intikamını almak için öldürdüyse, Texas polisinin gafleti bağışlanır türden değildir. Böylece, suikastin arkasında yatan nedenler de Oswald'la beraber toprağa gömülecektir.

Bir Texas'lı başkan

Başkan Kennedy'nin Dallas'taki acı ölümünden sonra, şimdi, talihin garip bir cilvesi, Amerikan başkanlığına Texas'lı bir politikacı, eski Başkan yardımcısı Lyndon Johnson getirilmiştir. Amerikan Anayasası gereğince, eğer bir başkan işbaşındayken ölürse, onun yerine yardımcısı geçer. Nitekim, Kennedy hayata gözlerini yumduktan kısa bir süre sonra Johnson yemin ederek Amerikan başkanlığını yüklenmiş bulunuyordu. Washington hava alanına Amerikanın yeni Başkanı olarak ayak bastıktan sonra verdiği bir demeçte Johnson, "Bu herkes için çok acı bir andır. Ölçülemez bir kayıba uğradık" demiş ve elinden geleni yapabilmek için amerikan halkının kendisine yardımcı olmasını istemiştir.

Bu hafta başında Kennedy'nin cenazesi kralların, kraliçelerin, devlet başkanlarının katıldığı muhteşem bir törenle kaldırılırken, yeni Başkan Johnson da Washington'da yavaş yavaş devlet işlerini ele almaya başlıyordu. Şu satırların yazıldığı sırada bütün hür dünyada açıklanan ümid, Johnson'un işe, Kennedy'nin çalışmalarına, onun bıraktığı yerden başlaması, onun izinden ilerlemesidir.

YAYINLAR

ANADOLU İHTİLALİ

Yazarı : Sabahattin Selek
(İstanbul Sıralar Matbaası 1963, Birinci cilt, 319 sayfa 16 lira)

İnsanlar bazı şeyleri bildiklerini sanırlar. Oysa bildiklerini sandıkları şey, çok kere en az bildikleri şeydir. Belki ilk anda sivri gibi gelecek bir iddia ama, Türkiyede türklerin, Kurtuluş Savaşı sırasında ve sonrasında doğup yetişenlerin en az bildikleri ve en çok bildiklerini sandıkları konu da Mustafa Kemal ve Kurtuluş Savaşıdır.

Türkiyede Mustafa Kemal ve Kurtuluş Savaşı, resmi edebiyatın ve nutukların ötesinde neman hiç bilinmemektedir. Bayramlarda, törenlerde "Atatürk, Atatürk" diye yırtınanları önünüze alıp şöyle sıkı bir sınavdan geçirseniz, Atatürk hakkındaki cehaletleri karşısında şaşar kalırsınız. Bu, Türkiyenin bir garip kaderidir. Okullarımızda, Üniversiteler de dahil, "İnkılap Tarihi Dersleri" okutulur. Ama bu derslerde öğretilmesi gerekenler gerçek anlamıyla öğretilmez.

Sabahattin Selek, meslekten gelme bir tarihçi, bir toplum bilimci değil, ordudan yetişmiş bir aydın. Bu bilinmeyen, az bilinen ve hattâ çok kere yanlış bilinen konuları kendine dert edinmiş. Dokuz yıllık bir çalışma sonunda, iki cilt olarak hazırladığı "Anadolu İhtilâli" adlı kitabın ilk cildini, Atatürkün ölümünün 25. yıldönümünde yayınlamış. Kitap, yayınlanan ilk cildiyle dahi Kurtuluş Savaşı hakkında son derece ilgi çekici bilgi veriyor. Sabahattin Selek sadece bilgi vermekle, sadece hatıra toplamak, belgelere dayanmakla da kalmamış, topladığı belgeleri ve anıları değerlendirmiş, bunlar hakkında kendince, çok kere okuyucuyu da inandırıcı hükümler vermiş.

Anadolu İhtilâli, çeşitli yanlarının dışında, okuyuculara, bu ihtilâl hakkında hemen hiçbirşey bilmediklerini gösteren bir eser olmak bakımından da ayrı bir önem taşıyor. Bu bakımdan, okunması yasmalı olup da, bu memleketin meseleleri üzerinde iyi-kötü kafa yormak sorumluluğunu duyan bir insanın Anadolu İhtilâli adlı kitabı okumaması büyük kayıp. Dilenir ki, kitabın ikinci cildi de bir an önce yayınlansın. Gene dilenir ki, konuyla ilgili aydınlarımız, bundan böyle de bu tip inceleme ve araştırma kitaplarının üstüne eğilsinler ve bu tip araştırmaları çoğaltsınlar. Çoğaltsınlar ki, türk gençliği, Mustafa Kemal kuşakları Atatürkü ve Kurtuluş Savaşını doğru dürüst öğrensinler.

Anadolu İhtilâlinin ilk cildi dört bölüm. Önsözden hemen sonra gelen ilk bölümde Birinci Dünya Savaşının sonundaki yenilgiye doğru olan günler, bozgun ve mütareke anlatılıyor. İkinci bölümde padişah, İstanbul hükümetleri, halk, din ve din adamları, siyasi teşekküller, ordu, Kuvayı Milliye, bunun maddi ve mali kaynakları ve nihayet liderleri anlatılıyor. Üçüncü bölümde ordunun terhisi, kumandanların tasfiyesi, işgaller, azınlıkların davranışları ve buna karşı türklerin tepkileri, Mustafa Kemalin İstanbuldaki tutumu ve nihayet Anadoluya gönderilmesi; dördüncü bölümde de Anadolu ihtilâlinin başlayışı, İzmirin işgalinden Sivas Kongresine ve Büyük Millet Meclisine, bu Meclisin çalışmasına ve ihtilâlin zaferine kadar olan olaylar anlatılıyor.

Anadolu İhtilâli, okunması kolay, dili açık ve kesin, konular ve fasıllar iyi belirtilmiş bir kitap. Tenkit edilebilecek tek yönü tarihi kronolojiye dikkat edilmemesi. Kitap, kronolojik seyri çok defa kaybediyor. Ama bu dahi, bu konuda yapılmış bir inceleme ve araştırmada, gerçekten sahasının ilk eseri olan bu kitapta göz yumulabilecek bir husus.

Sabahattin Selek, konuları incelerken oldukça değişik ve ilgi çekici hükümlere de varmış. İşte bunlardan birkaçı :

"Milli Mücadelenin devamı müddetince, hiç bir an söz konusu edilmemekle beraber, en şiddetli mücadele Vahidettin ile Mustafa Kemal arasında cereyan etmiştir. Çünkü mutlaka biri diğerini tasfiye edecekti ve her ikisi de bunu gayet iyi biliyordu."

"İstanbulun işgaline ve hattâ bir müddet sonraya kadar Vahidettinin elinde tahtını kurtaracak büyük bir fırsat vardı; Anadoluya geçmek. Eğer bunu yapabilseydi, Mustafa Kemal Paşa, Zat-ı Şahanenin nihayet bir sadrazamı olurdu."

"Sultan Vahidettin, ağabeyi II. Abdülhamidin kötü bir kopyasıdır. Osmanlı Hanedanının şerefli olduğu kadar bayağı hadiselerle de yüklü hayatının son devresinde normal insan yetiştiği pek az görülmüştür."

Sabahattin Selek, Kurtuluş Savaşı öncesine ait son derece enteresan istatistiki bilgiyi de gene bu kitabında, belgelere dayanarak vermiştir. Meselâ 1919'da Anadolunun nüfusu 11 milyondur. Bunun yüzde 85'i islâm, yüzde 3'ü rum, yüzde 5'i ermeni, yüzde 0.8'i de musevidir. Doğu Trakyanın 631 bin kişisinin de Osmanlı Hükümetince resmen kabul edilen dağılışı şöyledir : 360 bin türk, 224 bin rum, 19 bin ermeni, 26 bin muhtelif ırktan insan. Birinci Dünya Savaşının başında Trabzon ilindeki ermeni nüfusu 70 bindir.

Anadolu İhtilâlinde, dikkatli ile okuduğunuz zaman hayrete düşeceğiniz bir husus da şudur : Dört yıllık Kurtuluş Savaşında ordumuzun insan kaybı 980 subay ve 36289 erdir. Bunun ise savaş meydanlarında, yani bilfiil cephede kaybedilen kısmı, 662 si subay ve 85051 er olmak üzere, 9167 kişidir.

Sabahattin Selekin Anadolu İhtilâli için söylenebilecek son söz şudur : Tarihini bilmeyen millet, millet olamaz. Türk vatandaşları, tarihlerini, hele yakın tarihlerini en iyi şekilde bilmek zorundadırlar. "Anadolu İhtilâli" adlı kitap ise, bu yolda ışık tutabilecek bir kitaptır ve mutlaka okunmalıdır.

İlhami SOYSAL

Kitaplar

★ **TOPRAKSIZLAR**

(Fikret Otyamın röportajları, Gide Gide serisi 5, Yeditepe yayınları 123, 72 sayfa 300 kuruş)

★ **BAŞGÖZ ETME ZAMANI**
(Mehmet Seydanın hikâyeleri, Yeditepe yayınları 132, 74 sayfa 200 kuruş)

★ **SENARYO TEKNİĞİ**
(Orhan Kemalin denemesi, Elif Kitabevi yayınları, 74 sayfa 400 kuruş)

★ **ÜNLÜ SİNEMA REJİSÖRLERİ**

(Tarık Kakınçın derlemesi, Elif Kitabevi yayınları, 89 sayfa 500 kuruş)

★ **BENİ UNUTMA**

(Ümit Yaşarın şiirleri, üçüncü baskı, 500 kuruş)

★ **BİZANS TİYATROSU**
(Metin Andın tiyatro tarihi konusunda araştırması, Elif Kitabevi yayınları, 600 kuruş)

★ **ŞİİR TAHLİLLERİ**
(Prof. Mehmet Kaplanın incelemesi, üçüncü baskı, 1250 kuruş)

Tüli'den haberler

Geçen haftanın başlarında Ankara yeni bir tiyatroya kavuştu. Barıkan Otelinin karşısındaki Ihlamur sokağında, bir büyük apartımanın alt katında "Ankara Sanat Topluluğu" - AST - ismiyle açılan bu yeni sahnede, Arenacılardan ayrılan kalabalık bir grupu, bu yıl alkışlamak fırsatını bulacağız.

Salı akşamı bu sahnede Samuel Beckett'in "Godot'yu Beklerken"ini gördük. Çok küçük olmasına rağmen, salon gayet sevimli ve ses durumu da çok iyi. Rahat koltukları, küçük locaları, epeyce geniş sahnesi ve zengin yeşil perdesiyle, görenler, daha şimdiden bu yeni tiyatroya sempati duydular. Oyuncular da çok iyi.

O akşam salon tamamen doluydu. Fransız Kültür Heyeti üyeleri dâvetli idiler. Seyircilerin çoğunu gençler teşkil ediyordu. Bu arada, gençliğini hiç kaybetmiyen **Cahit Zamangil** kızı ile gelmişti. **Barika Sirmen**, dostları ile beraberdi. İmar İskân Bakanlığı mimarlarından **Toğan Düzgören** ve eşi **Habibe Düzgören** de bermûtad, yakın arkadaşlarıyla birlikte gelmişlerdi. **Bayülken** ailesi ise en ön sırada oldukları için, pek yakın olan sahnenin tozu ve soğuğuna biraz katlanmak zorunda kaldılar.

★

Geçen hafta Cuma akşamı Bulvar Palasta, Ankaranın seçkin kimselerini toplıyan bir nişan vardı: Merhum General **Halis Bıyıktayın** oğlu Devlet Personel Dairesi raportörlerinden **Yavuz Bıyıktay** ile Sanayi Bakanı **Fethi Çelikbaşın** hasmı olmakla meşhur, Sanayi Bakanlığı Teftiş Heyeti Başkanı **Naci Gürolun** kızı **Meral Gürol** nişanlandılar. Yüzükleri **İsmet İnönü** taktı. **Mevhibe İnönü**, o gün rahatsız olduğu için, nişana gelememişti. Dâvetliler arasında **Şefik İnan** ve zarif eşi **Handan İnan**, **Baha Arıkan**, Personel Dairesi Başkanı **Hasan Şükrü Adal**, Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarı **Nihat Saydam**, operatör **Recai Ergüder** ve saçlarının rengini açmak kendisine pek yakışmış olan kızı vardı. Bayan Bıyıktay pek sade ve zarif bir kayınvaldeydi. Pek kıymetli oğluna nihayet istediği gibi bir eş bulduğu için de alabildiğine memnun görünüyordu. **Bayan Gürol** keza zarif ve genç bir kayınvaldeydi ve sık sık dansediyordu. **Meral Gürol**, sarı yaldızlı pembe bej elbisesi ile çok güzeldi.

★

Vatan gazetesi yazı işleri müdürü **Ergin İnançın** bir oğlu oldu. **Birgül İnanç**, küçük **Kadriyi** şimdiden çok seviyor. Ergin ise, "erkek adamın erkek çocuğu olur" diye böbürleniyor.

★

Geçen hafta Cuma günü Ankara Palasta **Vedia Aksoyun** defilesi vardı. Bu sefer de Ankaranın bütün şık hanımları salonu doldurmuşlardı. Son zamanlarda sıklaşan bu defilelerde hanımlar âdeta şıklık ve zerafette mankenlerle yarış ediyorlar. Defilenin en enteresan tarafı Ankaranın hemen bütün tanınmış terzilerinin de orada oluşu idi. Halbuki - nedense! - pek gelmezlerdi.

Faize Özbolhan, devamlı müşterisi **Yaşar Bozkurt** ile beraber gelmişti. Her ikisi de siyahlar giymişlerdi. Faizenınki kolsuz, işlemeli, bebe yakalı bir siyah yünlüydü. **Sabiha Keyn**, sade bir elbise giymişti ve epeyce arkalarda oturuyordu. Ankaranın çok genç terzilerinden **Leylâ Berki** annesi ile gelmişti. Leylânın üzerinde, kendi eseri, çok şık bir kırmızı tayyör vardı. Bu, hakikaten sanatının ehli gençkızımızın defilesi ne zaman olacak diye de beklenmektedir. **Helen Örs**, nefti bir elbise giymiş ve mutadı üzere, saçlarını tepesinde toplamış arkadaşı **Hümeyra Yaltkaya** ile gelmişti. Bayan Yaltkaya siyahlarla pek süzgün görünüyordu. Bu renk kendisine çok yakışıyor ama, biraz da solgun gösteriyor.

Faizenin mankenlerinden **Selda Minkari**, **Sevim Silâhtaroğlu** ile geride oturuyorlardı. **İstiklâl Paksüt** nefis bir siyah astragan manto giymişti. Fec-

İnönü nişan merasiminde
Hayırlı uğurlu olsun

riye **Turat** yalnızdı. Mütevazi Bayan **Aka**, uzun zaman, kapının yanındaki aynanın önünde ayakta kaldı, nihayet kendisine yer açtılar da arka salona geçti.

Salonun en orijinal - ve doğrusu, biraz da garip - gençkızı, **Aysel** isminde, kırmızı tayyörlü, kol ve yakasından siyah şifon farbelâlar görünen, takriben yarım metre yüksekliğinde, horoz ibiği tarzında saçlı bir hanım kızdı. Mikrofonda **Semih Sergen** vardı. Epeyce ağır seyreden defilede, araları, güzel şiirler okuyarak dolduruyordu. Semih Sergen de defilenin havasına uymuş, pek şık ve değişik bir kravat takmıştı. Kravatın uçlarıyla bıyıkları paraleldi!

Ankara Sinemasının sahibi Abidin Yetişin eşi **Nebile Yetiş**, Renkli Sinemanın sahibi Şinasi Menemencioğlunun zarif eşi ile **Sevda Aydan** bir aradaydılar. Sevda Aydan mor mohair bir elbise giymiş, saçını topuz yapmıştı. **Sabahat Tekebaş** da oradaydı. Kapıdan bakanlar arasında **Fethi Doğançay** ve manken Tülinin eşi **Orhan Tezgören** göze çarpıyordu. Biri seçtiğine, öbürü seçeceklerine bakıyordu. Mankenler içinde **Tülin** ve **Ayten Kaçmaz** çok iyiydiler.

★

Yine geçen hafta Cumartesi günü Galeri Milârda Gencayın guvaş sergisinin açılışı vardı. Aksi bir tesadüfle Kennedy'nin ölümünün ertesi gününe rastladığı için hem fazla kalabalık yoktu, hem de gelenler âdeta neşesizdiler. Nezaketi kadar hassasiyeti ile de meşhur **Selçuk Milâr** çok güzel bir şey düşünmüştü : Kapıdan girer girmez, karşınızda, yerde, Kennedy'nin büyük bir resmini görüyordunuz. Bir tarafında türk bayrağı, diğer tarafında amerikan bayrağı ve bayrakların üzerinde siyah, enli kurdelâ ve etrafında çiçekler vardı.

Toplantıda içki yerine ayran dağıtıldı. Selçuk Milâr, dâvetliler arasında bulunan **Kasım Gülekin** el sıkması kadar, durmadan hanım eli öpüyordu. **Yeni Bayan Milâra** gelince, kızıla boyadığı saçları, güzel yeşil gözlerine ve pek şık siyah elbisesine çok yakışmıştı. Bayan Milâr, âdeta salonu süslüyordu. Davetliler arasında, prensdögal elbisesi ve incecik bıyıkları ile **Bedii Faik**, ressam **Fahir Aksoy** vardı. Yüksek mimar **Ferzan Baydar** yalnız gelmişti. Galiba eşi, misafirlerini bırakamamış olacak! Soyacı **Vasfi Hakman** ve eşi **Tuncay Hakman** hep beraber geziyorlardı. Bayan Hakman beyaz örgü şalı ve kabartılmamış saçlarıyla pek hanım hanımcık olmuştu. Artık yakışıklılığından epeyce kaybetmiye başlamış olan **Salim Şengil**, orijinal kıyafetli, topuksuz ayakkabılı eşi **Nezihe Meriç** ile gelmişti. Devlet Tiyatrosundan **Neriman Esi** ve eşi **Muammer Esi**, **Arif Kaptan** ve eşi, fransızca şiirler söyliyen kızları birlikteydiler. Şair **İlhan Berk**, ressam **İhsan Cemal Karaburçak**, yakında Parise gidecek olan **Nevin Menemencioğlu**, **Leylâ Berki** de dâvetliler arasındaydılar.

Vedianın defilesi
Gözlere bayram

Sırtı epeyce açık siyah bir elbise ve şık bir etol giymiş olan genç ressam Gencay, yakında tekrar, çalışmakta olduğu İtalyaya dönecek.

★

Cumartesi ve pazar akşamları iki konser vermek üzere şehrimize gelmiş olan **Duke Ellington**, matem dolayısıyla, konserlerini iptal ettiğini ilân etti. Kendisi Bulvar Palasta kalıyor ve yemeğini dahi odasına getirtiyor.

★

Bülbün Karakoyun, Kavaklıdere Posta caddesinde satın aldığı yeni katında büyük bir kokteyl verdi. Son zamanlarda pek neşesiz görünen Bülbün hanım artık, annesi ve kardeşiyle birlikte oturacakmış.

★

Dr. Necip Berksan, karısından boşanmak üzere mahkemeye müracaat etmiş. Bu, dostları ve hastaları için pek nâzik doktorumuzda ne var, bilinmez, kendisine zevce dayanmıyor!

★

Selçuk Akbulutun, karısı aleyhine açtığı boşanma dâvasını da mahkeme reddetmiş. Akbulut temyiz etmiş ama, Temyiz de kararı onaylamış. Şu halde, Selçuk Akbuluta, "Akıl için yol bir-dir" diyerek, hayallerden vazgeçip, karısına, çoluğuna çocuğuna dönmek zamanının çoktan geldiğini anlamak düşer!

Güzellik

Fanny modeli saç

Saç, modanın ve aynı zamanda güzelliğin temeli olmakta devam etmektedir. İnsan ne kadar güzel, ne kadar şık olursa olsun, saçları bakımsızsa, saçları yakışır şekilde taranmamışsa, istediği etkiyi yapamaz ve çekici olamaz. Buna mukabil, bir kadın, yüzüne yakışan güzel bir saç modeli ile, en basit bir kıyafet ve bir etek-blûz içinde güzel olur. Saç, güzelliğin ve modanın, bunun için, temelini teşkil eder.

Saç modelinin yüze iyi gitmesi şarttır. Ancak, moda da ihmal edilemez. Çünkü çok görmekten bıktığımız veya görmeye alışmadığımız acayip modeller göze hoş gelmediği gibi, insana bazen de o şahıs hakkında yanlış fikir verir.

1963-64 Viyana sonbahar ve kış modasının ortaya attığı yeni saç modelinin ismi Fanny olup, bu saç modeli gene oldukça kabarık ve dolgundur. Bu kabarıklık daha çok kulakların üzerinde toplanmıştır.

Fanny kulakların üçte ikisini kapamaktadır. Üst kısma doğru saçlar, yandan yukarıya çevrilmiştir ki bu, ehram kesimi ile kesilmiş saçla elde edilir.

Kızıla kaçan tonlar bu yıl çok modadır. Kadınlar saçlarını artık, beyazlarını örtmek için değil, değişiklik için boyuyorlar. Saç boyası sanatının çok ilerlemiş ve kolaylaşmış olması, saç renklerinin elbise renkleri gibi değişmesini sağlamakta, kadına yenilik getirmektedir.

Moda

Gece kıyafetleri

Önümüzdeki aylar, gece hayatının her zamandan çok yaşandığı aylardır, Galâlar, konserler, yılbaşı ve muhtelif balolar birbirini izleyecek, zaman zaman dışarda yemek yemek, filânca gazinoya, gece kulübüne gelen artisti görmek âdeta bir zaruret olacaktır. Her kadının, bu ayları karşılamak için gardrobunda, imkân ve ihtiyaçlarına, çevreye göre, birkaç kıyafeti olmalıdır. Bunu zamanında düşünmek ve hazırlamak, son dakikada, "Eyvah, sırtıma takacak birşeyim yok" deyip dövünmekten ve acele birşeyler dikinmekten hem çok ekonomik, hem çok isabetli olur.

Her kadının gardrobunda muhakkak surette bir siyah takımı olmalıdır. İnce ve dökük bir siyah yünlüden, bu yılın kreplerinden yapılmış dekolte bir siyah elbise ve bunun fazla sıcak tutmayan ceketi, bu kıyafetin hem akşam yemeğine, hem dansa, hem de kokteyllere, resmi ziyaretlere, düğün ve nikâh gibi zaruri dâvetlere giyilmesini sağlar. Hiçbir zaman dekolte elbise giymiyen kadınlar elbise-ceket takımı yerine uzun kollu, drapeli bir siyah elbise ile de aynı yerlere gidebilirler. Demek ki kış gardrobunun temel kıyafetlerinden bir tanesi, 1 numaralısı, siyah bir takım veya aynı işi görecek uzun kollu abiye bir siyah elbisedir. Siyah takımı veya siyah elbiseyi şık bir iğne, kolye, değişik şekilde kullanılan yeni moda kumaş kolyelerle, yerine göre giydirmek, süslemek, değiştirmek mümkündür.

Smokinler

Siyah takımın yerini tutacak daha modern ve yeni bir kıyafet de bu yılın smokinleridir. Kadın smokinleri dar bir etek ve üstüste binmeyip, ekseriya karşılıklı dikilmiş, iki taşlı düğme ile önden birleştirilmiş, küçük, sade bir cekettten müteşekkildir. Smokinlerin lâmelerden, beyaz satenlerden yapılmış bazen çok sade, bazen oldukça süslü blûzları vardır. Smokin blûzlarının bir çoğunun da, çok sade olmakla beraber, kol kapaklarını süsleyen gene taşlı kol düğmeleri bulunmaktadır. Bir kadın smokinini çok ciddi smokin kumaşından yapmak doğru değildir. Kadife veya daha fantezi bir kumaş kıyafetin ciddiyetini nafifletmekte ve ona daha yumuşak bir hal vermektedir. Daha fantezi ve değişik kıyafet isteyenler için lâmeli jerselerden yapılmış açık elbise ve ceket takımı aynı derecede pratik olmaktadır. Önümüzdeki mevsim için Chanel'in gece tayyörleri, özellikle rağbet görmüştür.

Chanel bu yıl pembe-siyah gece tayyörlerini ortaya atmıştır. Meselâ pembe rengin hâkim olduğu bir lâmeli jerse tayyörün içine zarif bir küçük siyah blûz giyilmekte ve tayyör ceketi bu blûzun parmasından bivelerle süslenmektedir.

Ucuz tarafından

Siyah elbise - ceket takımı, ağır bir siyah abiye elbise, pembe rengin hâkim olduğu Chanel gece tayyörleri, gene lâme ve brokarlardan yapılmış takımlar, kadın smokinleri ağır gece kıyafetlerini teşkil etmektedir. Bunların yanında, esas kıyafet veya ikinci kıyafet olarak çok daha ucuza mal olan gece elbiseleri de vardır. Bunlar jerselerden yapılmış, vücudu saran, prenses biçimi ve "V" biçiminde açık yakası yeni moda fırfırlı jabolarla süslü çok sade elbiseler veya etek-blûz takımlarıdır. Siyah bir etek üstüne düşürülen brokar veya süslü kumaştan yapılmış, uzun kollu bir blûz, bu mevsim, çok yerinde olarak, hem yemeğe, hem dansa, hem bir galâya gidebilecektir. Pembe satenden, vücudu saran küçük bir blûz da gene abiye bir etekle hem son moda, hem çok çekici olabilir. Vücudu saran blûzlar bir kemerle, eteğin içine giyilmektedir.

Kolsuz ve yakasız, prenses biçimi, vücudu saran jumper elbiseler genç kızlar ve çok genç kadınlar için pratiktir. Bunlar muhtelif blûzlarla veya çıplak giyilebilinir. Bunlar jerseden, kadifeden, yünlülerden yapılır. Siyah bir yünlü jumper, bir siyah şifon blûzla giyildiği zaman blûzun uzun kolları ve jumperin üstüne devrilen açık erkek yakası ile çok şık durmaktadır.

Açık yakalı simli bir yün örgü

blûz, simli yünden örülmüş bir elbise de gece elbisesi ihtiyacını mükemmelen karşılar, hem de çok modadır.

Beyaz, uzun kollu saten blûzla giyilmiş siyah simli yünden örülmüş bir örgü smokin takımı ise bu yıl Parisli bir büyük terzinin butiğinde teşhir edilmiş ve çok rağbet görmüştür. Bunu örgü ören her kadın çok ucuza mal edebili..

Nasıl Seçilmişti?

Kennedy'yi, 1960 yılında seçim kampanyasına giriştiği zaman ve daha sonra Başkan olarak seçildikten sonra sık sık televizyonda seyretmiş ve dinlemiştim. Başlıca özelliği, gerçek bildiği şeyleri, cesaretle ve oy kaybetme kaygusuna kapılmadan halka anlatması idi. Meselâ Birleşik Amerikanın nükleer silâhlar mücadelesinde Rusyadan geri kaldığını ve bunun hür dünya için büyük bir tehlike teşkil ettiğini, Birleşik Amerikanın yalnız Birleşik Amerikadan değil, bütün hür dünyadan sorumlu olduğunu, kabuğuna çekilip müreffeh ve mutlu yaşama hayaline kapılamıyacağını ilk defa acı bir dille, halka o anlatmıştı. Gene amerikalılar, müreffeh Birleşik Amerika topraklarında aç ve eğitimsiz kalmış yüzbinlerce amerikalının bulunduğunu, kesin rakamlarla, onun ağzından öğrenmişlerdi.

Kennedy, Güneyin oyunu kaybetme pahasına, Amerikadaki Zenci Dâvasının hür insanlık anlayışına göre halledilmesi gerektiğini de, sakınmadan, bütün seçmenlerinin önünde, televizyandan haykırıyordu. Kennedy dışta kuvvetli olmanın en başta içerde kuvvetli olmaya dayandığını belirtirken, memleketinde, eşit hakları ve sosyal adaleti uygulamak için çalışacağını da hiçbir zaman, açıkca söylemekten geri kalmamıştı.

O, seçim kampanyasında olsun, seçildikten sonra olsun, halkla, bir politikacıdan çok, daima bir eğitimci olarak konuşmuş, bu yolda oy kaybetmeyip oy kazanacağına inanmıştı. Çünkü Kennedy'ye göre - bunu defalarca ifade etmiştir -, büyük halk kitleleri belirli eğilimlere sahiptirler ama, bu eğilimler her ne olursa olsun, güzel idealler etrafında toplanmaya hazırdırlar ve gerçek politikacı, gerçek lider odur ki halka aradığı bu iyi yönü gösterir, bu yolda çalışır.

Son olarak Zenci Dâvası konusunda, bütün Parlâmento üyelerini, oy kaygusundan ve bölgesel duygulardan uzaklaşarak milli bir politika etrafında toplanmaya dâvet etmişti. Fakat bu, Kennedy için bir yenilik değildi. Kennedy, Amerika Birleşik Devleti Başkanlığına gelmeden, zaten bu fikirlerini ve inançlarını savunmuş, bunlara dayanarak kuvvet kazanmıştı. Kendisi katolik olmasına rağmen, katolik dinine mensup kimselerin Kiliseye fazla bağlı olabilecekleri gerekçesiyle, bir hastahane başhekimliğine bile getirilmemeleri teamülünü bnimsemiş bir memlekette devlet başkanı seçilmişti.

Kennedy'yi öldürten çetenin hangi saikle hareket ettiği henüz bilinmemektedir. Ama Kennedy'nin Amerikada nasıl başkanlığa geldiğini gördükten sonra, onun Amerika için fazla ilerici olduğu tezini savunanlara hak vermek mümkün değildir. Bir seçimi bu yüzden kazanmıştı. İkinci seçim ise çok yakındı. Eğer onu öldürenler, onun tekrar seçileceğinden emin bulunmasaydılar, gelecek seçim kampanyasına kadar sabrederlerdi. Tesir dıştan da gelse, içten de gelse, olay muhakkak ki, çok küçük bir zümrenin marifeti olarak hazırlanmıştır. Başka iddiaları ileri sürmek amerikalıları hiç tanımamak olur.

Memleketinin içinde ve dışında insan haklarının 1 numaralı savunucusu olan Kennedy'nin fikirleri ve inançları, öyle zannediyorum ki, gelecek seçimlerde de amerikalılara hâkim olacak ve onları Kennedy'nin çizdiği ileriye bakan yol üzerinde bir kere daha topluyacaktır.

Jale CANDAN

1 Konser dinledim

Wilhelm Kempff
Üstesinden geldi

Konserler

Bir resital

Ankara Konser Salonundaki konserin ertesi gecesi, sıcağı sıcağına, Kempff bir de resital verdi. Hem de nasıl bir programla? Beethoven ile Schumann'ın en kazık tarafından iki parçasına Mozart ile Schubert'in iki bestesi de katılınca doyurucu ama "yüklü" resital dinledik... Kempff de, yaşına rağmen, bukadar ağır bir programın hakkından gelmesini bildi; üstelik fazladan bir de Brahms'ın İntermezzo'sunu çaldı.

Schubert'in "Emptromptü"leri çalını yordu ki dışarıdan çağrılan Dışişleri Bakanına Kennedy'nin katli haberi verildi. Bu heyecanlı ve kederli hava içersinde konser sona erdi, İstanbullu müzikseverler ise üstâd sanatçıyı dinlemek imkânından böylece mahrum kaldılar.

Konseri veren : Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası.
Konserin yeri : Ankara Konser Salonu.
Günü : 21 Kasım 1963 Perşembe, Saat 20.30
Yöneten : Prof. Gotthold E. Lessing.
Solocu : Wilhelm Kempff (piyano).
Program : Barok ve Klâsik çağlardan iki piyano konçertosuyla Rus Beşler'inden birinin Ravel tarafından orkestraya düzenlenmiş suitinden ibaretti

1. Bach : Piyano ve yaylı çalgılar için Fa minör konçerto.
2. Beethoven : Beşinci piyano konçertosu, Op. 73.
3. Moussorgsky : "Bir Resim Sergisinden Tablolar".
(Orkestraya düzenleyen : Ravel)

Konserin özellikleri : 1943 yılındanberi birçok kez Ankara ve İstanbulda konserler, resitaller vermiş; müziksever Türk halkının sevgisini ve hayranlığını kazanmış bir solocunun katılması bir... Ravel'in büyük bir başarıyla ve aslına sadakatle orkestra için tertiplediği Moussorgsky'nin "Bir Resim Sergisinden Tablolar" adlı çok ünlü ve çalınması da güç bestesinin programda yer alması da ikinci büyük özellikti!

Diğer bir özellik ise konserin aynı kadro ve aynı programla İstanbuldaki bir sinema salonunda tekrarlanmasının kararlaştırılması ve hattâ bu amaçla orkestra üyelerinin otobüslerle İstanbula taşınması oldu. Zaten bu yıl alınan bir karar gereğince bundan böyle bazı önemli konserlerin İstanbulda da tekrarlanması bekleniyordu. Ama, ne yazık ki Amerika Başkanı John Kennedy'nin uğradığı feci âkibet, diğer birçok işler gibi, bu teşebbüsün gerçekleşmesine de engel oldu...

Beğendiklerim : İstanbuldaki, Ankara radyosundaki ve nihayet İstanbul Teknik Üniversitesindeki 1949 yılı konserlerinden buyana onbeş yıl geçmesine rağmen "formundan" pek birşeyler kaybetmemiş gözüken "üstâdların üstâdı" Kempff, özellikle derinliğine inebildiği, Barok ve Klâsik çağ bestecilerinden seçtiği programı ile meraklı dinleyicilerine her yönden beklediklerini verdi! Klâsik devir üstâdlarının bestelerini çalmanın bir makinenin kolunu çevirmek demek olmadığını fiilen ispat eden Kempff'in ifade ve yorum gücü, harikulâde tekniği - özellikle "tril" leri -, sade fakat anlam dolu çalışı, yaşıyla hiç de ters orantılı olmayan enerjisi hemen herkesi büyüledi.

Orkestraya gelince, Bach'ın konçertosuna eşlik ederken yaylı çalgılar genellikle iyiydi... Ama orkestra - tabiî şef Lessing'in payı büyüktür - esas başarısını "Bir Resim Sergisinden Tablolar" da gösterdi ve önemli bir basamağı daha aştığını ispatladı. Özellikle orkestraya yeni katılmakla beraber senfoni orkestrasının havasına hemen uyuveren tubacı Kemal Albayrak "Bydlo" da iyi bir solo çıkardı; üfleme çalgıları ve çalanları tanıtmak yönünden adını duyurmak bir borçtur.

Aslında piyano için bestelenmiş olan parçanın Ravel'in yaptığı orkestrasyonu çok renkli ve zengindir; kalabalık orkestra grupları için bir çeşit gösteri fırsatı yaratan bu eser Cumhurbaşkanlığı Orkestrası için de bir deneme oldu ve biricik senfonik topluluğumuz bunu "iyi" dereceyle geçti...

Beğenmediklerim : Konserin en başında "Valdebağı Prevantoryumu Dostları Derneği" Başkanı tarafından verilen uzun ve sıkıcı söylev neredeyse dinleyicilerden birçoğunun Valdebağı Sanatoryumuna gitmesi mecburiyetini doğuracaktı; bunu salonda birden artıveren öksürük sesleri gösteriyordu... Ama sonradan işin içyüzü anlaşıldı; bu öksürüklerin anlamını bizden daha iyi anlamış olan Sayın Başkan da sözünü kısa keserek sahneden çekildi... Herhâlde müzik dinlemeğe gelen meraklılara böyle tatsız şakalar yapmamalı!

Bir de Cumhurbaşkanlığı Orkestrası, eski geleneklerine uyduğu için olsa gerek ki, Beethoven'in - belki de yüzüncü kez çaldığı - konçertosuna eşlik ederken diğer parçalardaki kadar iyi değildi, zaman zaman yaylı çalgıların beraberliği kaçırdığı, üfleme çalgıların ise -özellikle fagotla kornonun - bazen ölçüyü şaşırdığı oldu.

Sonuç : Buna rağmen konser genel olarak ileride anacağımız sevkli bir müzik şöleni oldu, bunda Kempff kadar Lessing'in ve bütün orkestra üyelerinin payı vardır.

Daniyal ERİÇ

Ankara

Lûtfi Ay yurda döndü

Dışişleri Bakanlığımızın tertiplediği, yabancı memleketlerle sanat ve kültür temasları programı çerçevesi içinde, Türk Tiyatrosu hakkında tanıtıcı konferanslar vermek üzere İskandinav memleketlerine gönderilmiş olan tanınmış tiyatro eleştirmecisi ve AKİS tiyatro yazarlarından Lûtfi Ay, geçen hafta sonlarında, Ankaraya dönmüştür.

Kopenhag, Oslo, Stokholm ve Helsinki'de konferanslar vermiş olan Lûtfi Ay, bu merkezlerde, çeşitli tiyatrolarımızın faaliyetini aksettiren fotoğraflardan birer sergi de açmıştır. Türk Tiyatrosu hakkında pek fazla bir şey bilinmeyen bu çevrelerde gerek konferanslar, gerek sergiler ilgiyle karşılanmış, Oslo, Stokholm ve bilhassa Helsinki basını bu konuda geniş yayınlarda bulunmuşlardır.

İskandinavya dönüşü Parise uğrayan Lûtfi Ay, Milletler Tiyatrosu idarecileriyle temaslarda bulunmuştur. Bu temaslardan Devlet Tiyatrosunun ilk baharda - bu mevsim ağırlık merkezini 400. yıldönümü kutlanacak olan Shakespeare'in oyunlarının teşkil edeceği - Millet Tiyatrosu faaliyetine, iki oyunla, katılmasının mümkün olacağı ve memnunlukla karşılanacağı anlaşılmıştır.

Lûtfi Ay
Ayağının tozuyla

Oyun : "Derya Gülü", (Oyun, 3 bölüm)

Yazan : Necati Cumalı.

Tiyatro : Kent Oyuncuları (Dormen Tiyatrosu, İstanbul).

Sahneye koyan : Mahir Canova

Dekor : Doğan Aksel.

Işık : Nurettin Şener.

Konu : "Nalınlar" yazarının iyi tanıdığı Ege kıyılarında, hayatlarını denize bağlamış insanların, daha doğrusu, çocuk denecek bir yaşta babası yerinde bir adamla, Karadenizli bir kaptanla evlendirilmiş, genç, ateşli bir kadının çilesi... Zolanın "Thérèse Raquin" ini hatırlatan, natüralist değilse de, oldukça realist bir duygu ve seks dramı.

Oynıyanlar : Yıldız Kenter (Meryem), Şükran Güngör (Hâşim Kaptan), Müşfik Kenter (Sinan).

Beğendiğim : Yazarın üç kişilik bir oyunla seyircinin ilgisini üç perde boyunca, uyanık tutmayı başarmış olması. Realitelerimize uygun bir sosyal problemi, gerçekliği olan kişilerle, inandırıcı bir vaka ile sahneye çıkarması... Mahir Canovanın ölçülü, akıcı bir sahne düzeni içinde, oyunu melodrama kaymaktan kurtarmış, seyirciye yer yer gülme payı da bırakmış olması. Doğan Akselin yerli rengi, havayı veren sade ve güzel dekor... Kenter kardeşlerin, zevkle seyredilen güçlü, etkili oyunları... Hele Yıldız Kenter'in Meryem'deki çok değişik ve sürükleyici kompozisyonu... Haşim Kaptan'da Şükran Güngörün çizdiği başarılı tip...

Beğenemediğim : Cumalının, yakaladığı güzel konuyu, bir Synge'in derinliğine yaklaşmıya çalışarak, işleyememiş, oldukça yüzeyde kalmış olması, "tasvir" ve "hikâye" üslûbundan öteye gidememesi. Hâşim Kaptan'da Şükran Güngörün hakim olamadığı, bütün incelikleriyle veremediği Karadeniz şivesi... Fiziğine ve mizacına pek uygun düşmeyen bu rolde, hem oyun, hem kişiler, hem de seyirci için önemli olduğunu sandığım "korku" unsurunu yeteri kadar duyuramaması

Sonuç : Kent Oyuncularının yaz aylarında, turnede çıkarmış oldukları "Derya Gülü"nün mevsimin ilk yerli oyunu olarak İstanbul seyircisinden geniş ilgi görmesi beklenir.

Nedye FEVZİ

Filmler

İki film

William Irish adı, son yıllarda hemen hemen bütün dünya sinemalarında ilgiyi üzerine çekmeye başladı. William Irish amerikan asıllıdır ve polisiye serüven romanları ile kısa zamanda kendi alanında iyi bir ün yapmıştır. Polisiye roman alanında kendinden önce gelmişlerden - meselâ Conan Doyle'dan, Edgar Wallace'dan, Agatha Christie'den ve Mickel Spillane'den - daha değişik bir janra sahiptir. Doyle, Wallace ve Christie gibi akıl oyunları, Spillane gibi de vıcık vıcık şehvete bulanmamıştır. Aşağı yukarı ayni nesilden sayılan Jamet Hadley Chase'in esprisine yaklaşmaktadır. Herşeyden önce sağlam bir hikâye kurmakta ve kahramanları, çokluk Hitchcock'un filmlerindeki kahramanlara benzer zorlama ve itici bir rastlantı sonunda ana olaylara karışmaktadır. Irish, bu akıp giden olaylar içinde kahramanını bir roman kahramanı olmaktan çok, bir insan olarak ele almakta, gerçeklere yakiaşık bir yönden davranışlarını ve olaylar karşısındaki tutumunu işlemektedir .

Hoş bir rastlantı olarak William Irish'in iki ayrı ülke sineması tarafından filme alınmış iki ayrı romanı ayni hafta vizyona girdi : Bunlardan biri Memduh Ünün "Bire On Vardı"sı, öbürü de Ralph Habib'in "Escaapade-Gangsterler Kurşunu"dur. Her ikisinde de kahramanlar, Irish kahramanlarına uygun bir yoruma tâbi tutulmuşlar, o yoldan işlenmişlerdir.

Ralph Habib, fransız sineması içinde önemli bir yeri olan rejisör değildir. Baremlidir, yani eline ne verilirse, çeşit ve sınıf ayrımı yapmadan çekmekte ve kendinden hiç birşey katmamaktadır. Katmamaktadır; çünkü Habib, o güçte bir rejisör ne olmuştur ve ne de olacaktır. Buna karşılık, düzgün bir sinema diline sahiptir, eline verileni mümkün olduğu kadar temiz, seyircisini üzmeden anlatmanın yollarını bilmektedir.

"Gangsterler Kurşunu"nda başrollerde Louis Jourdan, Danny Saval, Felix Marten ve Roger Hanin oynamaktadırlar. Hikâyenin kahramanı, henüz lise çağındaki bir gençkızdır ve Philip adında kendi yaşında bir başka erkek öğrenciye tutkundur. Bir gece kendisine telefon edilir ve Philip'in beklediği söylenir. Gençkız heyecanla sevgilisinin beklediği yere koşar, fakat bir başka kişilerle karşılaşır. Bunlar, aralarındaki bir geçmiş yüzünden hesaplaşmaya giden ve hesaplaşacakları adama tuzak hazırlayan gangsterlerdir. Gençkızı bu tuzak için yem olarak kullanacaklardır. Hikâye başlar.

Gençkız, soyguncu Louis Jourdan'ın karşısına çıkartılır. Jourdan ile Saval bir eğlence yerine giderler. Bu, önceden düzenlenmiştir. Jourdan ile Hanin, geçmişteki bir soygunda paraları paylaşamamışlar, Jourdan paralarla ortadan kaybolmuştur. Bütün umut, Saval'ın Jourdan'a paraların yerini söyletmesindedir. Gençkız bunu başarabilecek midir? Çabası bu yoldadır ama, sonra sonra Jourdan'a âşık olması, işleri sarpa sardırır. Jourdan kaşarlanmış bir gangster olarak kıza gereken baskıyı yapar ve onu söyletir. Durumu öğrenince de, buna göre tedbirini alır. Fakat işler, umulduğu gibi yürümeyecek, eski soyguncu, gangster arkadaşlarının kurşunları altında ölecek ve gençkız da bir gecelik macerasını, yaşadıkça unutmayacaktır.

Irish için gangsterler kadar, hikâyesinin kahramanı gençkız önemlidir ve ağırlık noktasını onun üzerinde toplamıştır. Habib de bu yoldan gider. Gençkızı, önce okul, sonra da aile çevresi içinde ele alır, işler ve seyircisine kişiliğini verir.

"Gangsterler Kurşunu"nun önemli hiç bir yanı yoktur. Oyuncuları, rejisörü, fotoğraf direktörü ve hattâ yazarı Irish bile. Yalnız ilgiyi çeken tek ad, dialog yazarı Marcel Achard'dır ki onun da sinemadaki bu denemesi için "yüz ağartıcıdır" denilemez.

"Büyük Sahtekâr"

Robert Mulligan adına ilkin "Fear Strike Out - Buhranlı Yıllar" filminde rastlanır. "Buhranlı Yıllar", bir beyzbolcunun hayat hikâyesi çerçevesinde bir baba ile oğlu arasındaki ilişkiyi gözüpek bir açıdan işlemesiyle önem taşıyan bir filmdir. Beyzbolcu oğul - Anthony Perkins - bütün hayatı boyunca olmayı istediği halde olamayan bir babanın - Karl Malden - baskısını sürdürmektedir. Baba, başarıya bir türlü ulaşamamıştır ama, oğlunu kendi ulaşamadığı başarılara doğru âdeta sürükleyip götürmektedir. Yani oğlunun, onun kendi kişiliği yerine, kendisinin dilediği zorlama kişiliğe bürünmesini istemektedir. Mulligan, bu iki insan arasındaki sessiz, fakat korkunç çekişmeyi filmi boyunca ustalıkla işlemekte ve ilk filmiyle ilgiyi çeken bir başarıya erişmektedir.

"Buhranlı Yıllar", yenileşme amacındaki amerikan sinemasında Mulligan'a iyi bir not kazandırmıştı ama, bu, pek uzun sürmedi. Mulligan adına bir yıl sonra yarı turistik, yarı müzikli bir filmde daha rastlandı. "Come September - Sonbahar Hatıraları", deli-dolu, kartpostal manzaralı, Rock Hudson'lı, Gina Lollobgrida'lı ve Boby Darin'li içi boş bir filmdi. Mulligan, baremliliğe doğru bir gidiş tutturmuştu.

"The Great Impostor - Büyük Sahtekâr" ise, ne "Buhranlı Yıllar" âyârı, ne de "Sonbahar Hatıraları" tipi kof bir filmdir. Mulligan, gerçekten yaşamış bir sahtekârın, Wademara'nın, çeşitli sürelerde başından geçen çeşitli serüvenleri derlemiş, bir çeşit antoloji

yapmıştır. Wademara (Tony Curtis) gerçekten bir sahtekâr mıdır? Mulligan, başlarda bu konuda herhangi bir fikir ileri sürmeyi pek düşünmüyor. Tarafsız kalıp kahramanının serüvenlerini ortaya koymak, değerlendirmeyi seyircisine bırakmak istiyor. Sahtekâr, çevresine yalan söylemeyi, aldatmayı çocukluk yıllarında alışkanlık haline getirmiştir. Getirmiştir ama, bunu bilinçli olarak yapmaz. Rastlantılar ve olaylar onu buna zorlamıştır.

Nasıl sahtekâr olunur?

Mulligan'ın kahramanı, çocukluk yıllarında babasının bir aldatmacasına - daha doğrusu bir sahtekârlığına - uğruyor ve epeyi bir sarsıntı geçiriyor. Bu, etkilenme çağındaki bir çocuk için önemli bir olaydır. Yoksul bir çevreden yetiştiği için orduda açılan subay sınavlarını kazandığı halde, lise diplomasının olmaması yüzünden kabul edilmiyor. Bu, kahraman için ikinci bir darbedir. Yönetmelikler, maddeler, fıkralar, kısacası bürokrasi Wademara'yı yenemiyecektir. Wademara, insanları aldatmayı deniyor ve başarıyor da. Küçük bir sahtekârlık, Wademara'yı hakkı olduğu halde o hakkından yoksun bırakmıyor. Böylece, Wademara'nın sahtekârlık serüvenleri başlıyor ve birbirini izliyor. Wademara, deniz piyadesine yazılıyor, subay oluyor, fakat foyası ortaya çıkacakken intihar etmiş süsü vererek alandan silinip, bir manastıra çekiliyor. Manastıra vardığında doktordur ve tıp fakültesi mezunudur. Ama manastıra da dayanamıyacak ve kaçacaktır.

Wademara, ordudaki sahtekârlığından dolayı yakalanır ve hapse atılır. Hapishanenin ve hapisliğin ne olduğunu yakından görür. Bu görüş ve inceleyiş, Wademara'ya Güneyin en büyük hapishanelerinden birine müdür yardımcısı olmasını sağlar. Bu sağlama ve atanma da Wademara'nın kendi sahtekârlığı sonucunda olur tabii. Wademara, hükümlülere değişik ve insanca bir muameleyi uygular. Hapishaneye yenilik getirir. Gelin görün ki eski bir hapishane arkadaşının aynı hapishaneye gelişi ortalığı karıştırır ve Wademara, yine yeni sahtekârlıklar peşine düşer.

Kanada ordusuna subay girer. Bu defa da doktordur. Kore savaşına katılmak üzere bir gemi ile yollanır. Çarpışmalar sırasında yirmi şu kadar kişinin hayatını - tek kelime tıp bilgisi olmadığı halde - kurtarır, ameliyatlar yapar. Öyle ki, bir kahraman haline gelir, gazeteler günlerce Wademara'dan söz ederler, hükümet madalya ve takdirname hazırlar, ordu Wademara ile övünür. Gerçek anlaşılıp Wademara'nın aslında hiç birşey olmadığı meydana çıkınca da ilgililer ne yapacaklarını şaşırırlar. Gerçekle fantezi, ya da gerçekle masal birbirine karışmıştır. Bir insanın bu kadar bir yükün altına girmesi ve sonra da büyük bir rahatlıkla yükün altından kalkması şaşılacak bir olaydır.

Mulligan'ın ele aldığı ve seyircisine verdiği sahtekâr Wademara, insancıl bir kişidir. Her yerde, her zaman ve her sahtekârlığında insandan yanadır. Bencil değildir, insanlara yardımcı ve daha çok yararlı olmak emelindedir. Gerçi çevreyi ve toplumu aldatmaktadır ama, bunu yaparken bile insanlara daha çok yaklaşma ve onlara yararlıklarda bulunma gücündedir. Mulligan, tabii bu sayılıp dökülenleri sadece ve sadece olaylar ve olayların getirdikleriyle vermektedir. Meselenin derinine inme gereğini duymamıştır. Wademara'yı derinliğine götürecek oyuncusu da yoktur. "Güzel çocuk" sıfatını taşımaktan öteye geçemeyen Tony Curtis, tam bir Wademara değildir. Nitekim sinemada da olmamıştır. Bunun yanında destekleri - Baba'da Gary Merril, rahip'de Karl Malden, Gardiyanbaşı'da Robert Middleton, Gemi Kumandanı'nda Edmond O'Brien gibi - başarılı oyunculardır.

KÖŞEDEN

Bir Teftiş ve Ötesi

Vildan Âşir SAVAŞIR

Verdiği haberlerin tekzip edildiği nadir görülen aklı başında bir gazete, bundan bir süre önce Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü teşkilâtının çeşitli tasarruflarına Başbakanlık müfettişlerince el konulacağını bildirmişti. Haber mühimdi ve iri puntolu çift satır manşetle verilmiş olmasına rağmen spor sayfalarımızın ve yazarlarımızın pek fazla ilgisini çekmedi.

Yeni bir haberden öğreniyoruz ki, teftiş çalışmaları başlamış bulunmaktadır. Biz bu emekler üzerindeki görüşümüzü söylemeden önce bir noktaya, iki kelime ile olsun değinmeğe lüzum görmekteyiz.

Yurdun spor dâvasını profesyonel takımların oynadıkları maçlardan ibaret sayarak kamu efkârının bununla ilgilendiği mucip sebebinden hareketle düzenlenecek bir yayın sistemi spora hizmet sağlayamaz. Okurun ilgisini, özlenen ve faydalı olacağına inanılan yöne çekmek ve uyarıcı görüşlerini onlara intikal ettirmek de spor basınının vazifelerindendir. Bugün basınımızın bu vazifeyi benimsediğini iddia etmek kolay olmayacaktır. Yalnız maçlara ve onların kulislerine tahsis edilen geniş sayfalar bunun delilini hergün vermektedirler.

Bunu belirttikten sonra, gene sızan haberlerden öğreniyoruz ki, teftişler malî ve idarî yönden bütün faaliyet sahalarına tevcih edilecek, bu arada, başlıca tetkik konusunu da AKİS'in sık sık üzerinde durduğu spor saha ve tesisleri teşkil edecekmiş.

Hemen söyleyelim ki, bu teftişler de öteden beri alıştığımız yoldan gidilerek yapılacaksa ve işlerin sadece kara kaplı kitaba uygunluğunu, iki kere ikinin beş olarak hesaplanmadığını tespite bağlanacaksa, bundan hiç bir fayda hasıl olmıyacaktır. Aldatıcı bir yedinin yanlış bir altı ile toplamının onüç ettiği görüldü diye hesabın doğruluğunu savunmak neyi ifade ederse, yapılan işleri sade hesapların doğruluğuna ve işlerin mevzuata uydurulmasında gösterilen becerikliliğe bağlayarak hükme varmak da ancak o kadarını anlatır.

AKİS, 9 mart 1963 tarihli 454 ve daha sonra 455 ve 456. sayılarında bir Ankara Asliye hakiminin Umum Müdürlük dosyalarına el koyması ile başlayan bir iddia ve şikâyetin acıklı hikâyesini anlatmış ve ilgilileri uyarmak istemişti. O zaman yapıldığı söylenilen denetlemelerden tatmin edici bir netice alınmadığı ve kimseyi intibaha sevketmediği başıboş tasarrufların alabildiğine devam etmiş olması ve teknik işlerin de, gün günden perişan hale düşmesi ile sabittir. Öyle anlaşılıyor ki, o zamanki çalışmalar da, yedi ile altının hakiki değeri ne olursa olsun, toplamı "onüç etmiş mi, etmemiş mi?" ye inhisar etmiş.

Bugün sporumuzun, çok âcil hal çareleri bekleyen çeşitli meseleleri vardır. Eğitim ve öğretim, okullar, müessescler, boş zamanları değerlendirme, saha ve tesisler, 1961 Şûrasında hazırlanan kanun tasarısı, serbest sporun temelini teşkil eden kulüpler, amatörlük ve profesyonelilk, teşkilâtın bu açılardan sorumlulukları, Federasyonların çalışmaları ve bilhassa her türlü murakabeden uzak olduğu iddia edilen dış temaslardaki masrafların bir düzene bağlanması bunlardandır ve bunlar elbette ki sadece süre başlarıdır, aşağıya doğru kolları, dalları olacaktır.

Bakarsınız Beden Terbiyesi teşkilâtı eğitime, öğretime, sağlığa, disipline, plâna ve programa bağlı olması gereken bütün işleri bir yana itmiş, rastgele önüne çıkan hadiselerle boğuşmaktadır. Ne tabii şartlar, ne ihtiyaç, ne verim hesaplanmadan yarın bakımı bile karşılamıyacak bir gelir ile, tutarı 120 milyona varan yapı işine girişmiş! Milyonluk şehirlerin küçük saha ihtiyacı sırt üstü yatadursun, günlük politika uğruna olmıyacak yerlerde, meselâ Sapancada su tesisi, ya da benzeri bir köşede düğün salonu kılıklı bir şeyler inşasına kalkmış. Bunun örnekleri vardır. "Bu büyük inşa faaliyetini karşılamak için Umum Müdürlük Tesisat Dairesinin kadrosu yeter mi?" diye kimse sormaz. Oysa ki bu kadronun nicelik ve nitelik bakımından değeri de meydandadır. Bundan başka teşkilâtı idare eden sorumlu kişilerin spor dünyamızda hiç bir izi olmayan geçmişleri ve teknik kalifikasyonları da kimsenin meçhulü değildir. Federasyonların, seyahatler ertesi çince faturalara bağladıkları sarfların evrakı en iyimser bir hesapla, Divana birbuçuk yıl sonra gider. Ziyafet, otel, giyim-kuşam, hediye v.s. gibi masrafların âkibetleri sadece tebessüm uyandırmaktadır. Derme çatma usulleri teknik çeşnili koca koca lâflarla kamufle edilmeğe çalışılan bütün bu tasarrufları müfettişler nasıl inceleyecekler, nasıl değerlendirecekler ve nasıl bir hükme varacaklardır?

Bir Torçelik hikâyesidir alır yürür. Nedir mahiyeti? Soran çıkmaz, anlatan çıkmaz!.. "İç ve dış seyahatler için erkâna ödenen paralar her yıl adam başına onbinleri geçiyor" denir. Bunun karşılığı bütçelerin yolluklar faslına konulmuş mudur? Konulmamışsa nasıl bir formülcülükle ödenmektedir? Yüz milyonu aşan ihaleler bu zayıf kadro ile kime, niçin ve nasıl ihale edilir, nasıl kontrol edilir? Bu konularda kimse doyurucu bir şey söylemez. Mimar sayısı yeter mi, kontrol servisi işliyor mu, kimse bilmez. Bölgelerin ayrı bütçeleri vardır. Bunların tasdikinden sarfına kadar Umum Müdürlük otoritesi işler mi? Spor kulübü vardır - Allah arttırsın -, bütçesi milyonu aşar. Bu paralar devletin amatörler için yaptırdığı, amatörlere kapalı sahalardan sağlanır ve profesyonellere dağıtılır. Olur mu, olmaz mı, denmez.

Bu teftiş, bunlara ışık tutacak mı, iyi niyeti beceriksiz veya kötü davranıştan ayıracak mı, plânı, programı eyyam beyliğinden seçip gerçek vazife ile sorumluyu ortaya koyabilecek mi?

Mesele burdadır.

ŞİDDETLİ

BAŞ

AĞRILARINA
KARŞI

GRİPİN

başarı ile kullanılır!

4-29

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

(Faal Ajansı — 7651) — 655